

17

SPEK *tutkii*

Tuula Kekki

TURVASSA 2017

Kansalaisturvallisuus Suomessa

Tuula Kekki

TURVASSA 2017

Kansalaisturvallisuus Suomessa

Ulkoasu

Anne Kaikkonen /Timangi Oy

Taitto

Leena Huhmarniemi

Painotalo

Grano Oy, 2017

SPEK Tutkii 16

ISBN 978-951-797-631-2 (nid.)

ISBN 978-951-797-632-9 (pdf)

ISSN 2242-1645 (nid.)

ISSN 2242-1653 (pdf)

Julkaisija

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK

Ratamestarinkatu 11, 00520 Helsinki

Puhelin (09) 476 112

spekinfo@spek.fi

www.spek.fi

Sisällys

1. Tiivistelmä	5
2. Ajankuva turvallisuustilanteesta ja turvallisuuden tunteesta	6
2.1 Nykytilan arviointi eri hallinnonalojen dokumenteissa	7
2.2 Taloustilanne ja maahanmuuttajat turvattomuuden tunteen selittäjinä.....	8
2.3 Turvallisuuden tunteen mittaaminen kyselyillä.....	11
3. Tutkimusasetelma	14
3.1 Tutkimusmenetelmät ja aineistot	15
Kansalaiskysely.....	15
Haastattelut.....	18
4. Puhelinhaastatteluaineiston tulokset	20
4.1 Selviytyminen erilaisista häiriötilanteissa ja kriiseistä	20
Avunsaanti lähipiiristä.....	20
Selviytyminen häiriötilanteissa	21
4.2 Turvallisuus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnassa.....	23
Erilaisten uhkien todennäköisyys Suomessa	23
Usko valtion toimintakykyyn ja eduskunnan panostukseen	27
Kansalaisten tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu.....	28
4.3 Turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat tekijät.....	31
Median merkitys turvallisuuden tunteelle	31
Teknologiakehityksen vaikutus turvallisuuden tunteelle	33
Oman asuinalueen turvallisuus	34
Alle 10-vuotiaiden turvattomuustekijät	37
Vanhusten turvattomuustekijät.....	38
Turvallisuuden tunnetta lisäävät tahot	38
Muutokset palveluiden saatavuudessa.....	40
5. Turvallisuus tunteena ja kokemuksena yksilö- ja ryhmähaastatteluaineistossa	41
5.1 Selviytyminen häiriötilanteissa	41
5.2 Turvallisuudentunne omalla alueella	43
5.3 Tasa-arvo ja oikeudenmukainen kohtelu	43
5.4 Luottamus ja hyväksyntä poliittista päätöksentekoa kohtaan.....	46
5.5 Avunsaanti.....	48

6. Yhteenveto.....	50
Lähteet.....	54
Liite 1: Kyselylomake	57
Liite 2: Kyselyyn vastanneiden taustatiedot	64
Liite 3: Haastattelurunko	66

1. Tiivistelmä

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö toteutti alkuvuonna 2015 kansalaisten turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen liittyvän kyselyn. Kysely toistettiin alkuvuodesta 2017 ja tässä raportissa esitetään uudet tulokset sekä verrataan eri vuosina saatuja tuloksia keskenään.

Tutkimuksessa tarkasteltiin, millaiset tekijät heikentävät turvallisuuden tunnetta ja toisaalta millaiset valmiudet yksilöillä ja heidän lähiyhteisöillään on varautua erilaisiin häiriötilanteisiin. Lisäksi tutkimus tarjoaa tietoa kansalaisten luottamuksesta yhteiskuntaa, poliittista päätöksentekoa ja mediaa kohtaan.

Kyselyn tulokset olivat monelta osin hieman positiivisemmat kuin vuoden 2015 aineistossa. Vastaajat arvelivat, että talous on kehittymässä positiivisempaan suuntaan ja hallituksen ulkopoliittinen päätöksentekokyky on kohentunut. Samoin vastaajien luottamus valtion mahdollisuuksin turvata kansalaisten fyysinen turvallisuus oli kasvanut. Vastausten mukaan valtion panostus kotimaan asioihin on hieman lisääntynyt. Tosin 39 prosenttia vastaajista oli edelleen sitä mieltä, että eduskunta panostaa liikaa muiden maiden ongelmien hoitamiseen ja 25 prosenttia vastaajista uskoi, että valtiolla on jatkossa vähemmän mahdollisuuksia taata kansalaisten fyysinen turvallisuus.

Vastaajat pitivät kaikkein todennäköisimpinä uhkina, johon Suomi joutuu seuraavien kolmen vuoden aikana, taloudellisen taantumun pitkittymistä, hallituksen sisäpoliittisista päätöksentekoa oleellisesti vaikeuttavia ongelmia sekä yksilöiden radikalisoitumista.

Jopa 60 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että ihmisten eriarvoistuminen on keskeinen turvattomuustekijä Suomessa. Sukupuolen osalta tasa-arvon arveltiin toteutuvan parhaiten, etnisen taustan ja iän kohdalla huonoinen.

Ainoastaan 28 prosenttia kaikista vastaajista arvioi valtamedioiden levittävän luotettavaa ja oikeaa tietoa. Yli puolet vastaajista (54 %) arvioi sosiaalisen median sisältävän paljon tarkoituksella harhaanjohtavaa tietoa. Vain 18 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että sosiaalinen media levittää vihapuhetta ja se herättää hänessä pelkoa. Tulokset osoittavat, että ihmisten medialukutaito on varsin kehittynyttä ja he osaavat suhteuttaa varsinkin sosiaalisen median levittämän tiedon todenmukaisuutta.

2. Ajankuva turvallisuustilanteesta ja turvallisuuden tunteesta

Kansalaisturvallisuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sekä turvallisuuden tunnetta että konkreettista yksilöllistä ja yhteiskunnallista turvallisuutta. Näin ollen turvallisuus ei tarkoita pelkästään erilaisten riskien ja uhkien poissaoloa, vaan yksilön luottamusta omiin, yhteisön sekä yhteiskunnan kykyihin suojautua uhkia vastaan sekä palauttaa turvallisuuden taso entiselleen kriisin jälkeen. Yksi turvallisuuden tunteeseen vaikuttava tekijä ja turvallisuustutkimuksessa käytetty käsite on resilienssi. Resilienssillä tarkoitetaan yksilöiden, yhteisöjen, instituutioiden ja järjestelmien kykyä säilyä hengissä, sopeutua, palautua ja kehittyä kohtaamistaan uhista tai häiriötilanteista huolimatta (ks. Sanastokeskus & SPEK 2014, 25). Kansalaisturvallisuuden tila -tutkimus perustuu ajatukselle, että kansalaisten turvallisuuteen liittyvät näkemykset, kyvyt ja kompetenssit muuntuvat suhteessa aikaan, paikkaan ja tilaan (Mankkinen 2016, 6). Tavoitteena on seurata ihmisten turvallisuuden tunteeseen ja luottamukseen vaikuttavia tekijöitä sekä niissä tapahtuvia muutoksia ajan kuluessa eri konteksteissa.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö toteutti alkuvuonna 2015 kansalaisten turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen liittyvän kyselyn (Kekki & Mankkinen 2016). Tutkimus oli osa valtioneuvoston kanslian TEAS-toimintaa, jolla tuotetaan tietoa päätöksenteon, tiedolla johtamisen ja toimintakäytäntöjen tueksi. Tutkimus toistettiin sisäministeriön tilaamana nyt keväällä 2017 toisen kerran ja tässä raportissa esitetään uudet tulokset. Aineistonkeruun ovat rahoittaneet sisäministeriö ja Huoltovarmuuskeskus. SPEK on vastannut kyselyn valmisteluista sekä aineiston työstämisestä sosiaali- ja terveystieteiden yleisavustuksella (STEA-rahoitus).

Ensin esitellään lyhyesti, miten valtion, yhteiskunnan ja kansalaisten turvallisuus ja hyvinvointi näyttäytyvät tuoreissa valtionhallinnon asiakirjoissa sekä muissa kyselytutkimuksissa. Tässä johdantoluvussa esitellään muiden tutkimusten tuloksia ja näkökulmia, joilla on selitetty koetun turvallisuuden tasoa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Nämä taustatiedot auttavat myös tämän kansalaisturvallisuuskyselyn aineiston tulkintaa ja asettamaan tulokset oikeaan kontekstiin.

2.1 Nykytilan arviointi eri hallinnonalojen dokumenteissa

Viimeisen vuoden aikana Suomessa on laadittu kolme suomalaista turvallisuutta linjaavaa selontekoa: sisäisen turvallisuuden, ulko- ja turvallisuuspoliittinen sekä puolustuselonteko. Lisäksi hallinnonalat ovat tuottaneet tilannekatsauksia, strategioita sekä muita tilannetta seuraavia ja toimintaa ohjaavia asiakirjoja. Yhteiskuntaan kohdistuvia riskejä on yksityiskohtaisimmin tarkasteltu kansallisessa riskiarviossa. Arvion mukaan (SM 2016/e, 30) mukaan Suomeen ei kohdistu tällä hetkellä sotilaallisen voimankäytön uhkaa, mutta muutokset ovat mahdollisia eikä uhkaa voida kokonaan sulkea pois. Terrorismi tai siihen verrattavat tuhotyöt saattavat nousta nykyistä merkittävämmäksi uhaksi riippuen kansainvälisestä ja yhteiskunnallisesta kehityksestä (SM 2016/c, 11). Samalla nähdään, että Suomessa voi syntyä laajamittaisia ja väkivaltaisia levottomuuksia, joiden hallitsemiseen poliisin voimavarat eivät riitä. Nämä levottomuudet voivat vaikuttaa yhteiskunnan toimintoihin sekä heikentää kansalaisten turvallisuutta ja Suomen ulkoista kuvaa. Kansallisen riskiarvion mukaan ”riskiä levottomuuksien syntymiseen kasvattavat kansalaisten arkeen vaikuttavat yhteiskunnalliset epäkohdat ja eriarvoisuuden kokemukset, syrjäytyneisyyden lisääntyminen, ääriliikkeiden merkityksen kasvu, sosiaalisen median vaikutus ja kiristynyt yleismaailmallinen tilanne”. (SM 2016/e, 86.)

Tämän ja edellisen kansalaisturvallisuuskyselyn välissä on tapahtunut Suomen mittakaavassa poikkeuksellisen laaja turvapaikanhakijoiden maahantulo. Kansallisessa riskiarviossa (SM 2016/e) todetaan, että riskitilanne voi heikentää kansalaisten turvallisuuden tunnetta ja yhteiskunnan turvallisuuden tilaa sekä lisätä kielteistä asenneilmapiiriä ulkomaalaisväestöä kohtaan. Yhtenä mahdollisena negatiivisena ilmiönä pidetään sitä, että kansalaisten luottamus viranomaisiin ja viranomaisten mahdollisuudet hallita tilannetta voivat heikentyä esimerkiksi riittämättömien henkilö- ja muiden resurssien johdosta, ja lisätä epäjärjestyttä, väkivallan tekoja ja radikalisoitumista yhteiskunnassa. (SM 2016/e, 92.)

Jos turvallisuuden tunne heikkenee oleellisesti, on vaarana, että viranomais-toiminta koetaan kaukaiseksi ja sen rinnalle syntyy omankädenoikeuteen perustuvaa toimintaa taajamissa sekä erityisesti harvaan asutuilla seuduilla (SM 2016/d, 18). Tämän suuntaista kehitystä on jo nähtävillä: Ajatuspaja e2:n tekemän kyselyn mukaan ne suomalaiset, joiden mielestä maahanmuuttoon liittyy uhkia ja joiden mielestä syntyvät suomalaiset ja suomalainen kulttuuri tu-

lee asettaa etusijalle, ovat muita useammin valmiita sekä vahvistamaan puolustusvoimien roolia sisäisessä turvallisuudessa ja panostamaan vapaaehtoiseen maanpuolustukseen että osallistumaan itse asuinalueensa turvaamiseen. (Pit-känen & Westinen 2016.) Sisäisen turvallisuuden selonteon mukaan (SM 2016/d) sosiaalisen yhteenkuuluvuuden väheneminen ja epävakaa koettu yhteiskunnallinen tilanne kasvattavat myös kotimaisten ääriliikkeiden vetovoimaa ja ääriliikkeiden keskinäisiä yhteenottoja. Vallitseva yhteiskunnallinen ilmapiiri arvioidaan otolliseksi radikaaliliikeshdinnan kasvulle. (SM 2016/d, 17.)

Pelastustoimen strategian (SM 2016/c) mukaan keskinäisriippuvuuden maailmassa maailmanlaajuiset trendit - kuten ilmastonmuutos, valtioiden väliset muuttoliikkeet, ruokaturva, energian saatavuus ja luonnonvarojen niukkuus - ovat osa Suomenkin toimintaympäristöä. Monilla digitaalisen toimintaympäristön tapahtumilla ja ilmiöillä on vaikutuksena suoraan tai epäsuorasti fyysiseen toimintaympäristöön, ja digitaalista ja fyysistä turvallisuutta on jatkossa yhä hankalampi erottaa toisistaan (Lehto et al. 2017, 72-73). Muutosten torjuminen tai niihin sopeutuminen voivat luoda myös maailmanlaajuisia taloudellisia mahdollisuuksia. Suomessa eri väestöryhmien eriarvoistuminen kuitenkin lisääntyy niin taloudellisissa, sosiaalisissa ja terveydellisissä asioissa. Sen aiheuttamat riskit voivat myötävaikuttaa syrjäytymiseen, poliittiseen radikalisoitumiseen ja poliittisten järjestelmien toimintahäiriöihin. (SM 2016/c, 9-10.) Näiden rinnalla myös taloudellinen taantuma vaikuttaa edelleen. Pitkäaikaistyöttömien määrä Suomessa on kolminkertaistunut vuodesta 2009 vuoteen 2016 ja nuorisotyöttömyys on korkealla tasolla (SM 2016/a, 57-58).

2.2 Taloustilanne ja maahanmuuttajat turvattomuuden tunteen selittäjinä

Taloutta ja siinä tapahtuvia muutoksia pidetään keskeisenä syynä arvojen muuttumiselle pitkällä aikavälillä tarkasteltuna (ks. Helkama 2015, 207-208). Edellisessä kansalaisturvallisuuskyselyssä (Kekki & Mankkinen 2016) vastaajat pitivät pitkittynyttä taloudellista taantumaa todennäköisenä, mikä nähtiin yhtenä selittäjänä eduskuntaan ja poliittiseen päätöksentekoon kohdistetulle kritiikille. Tutkimuksen yhtenä johtopäätöksenä oli, että taantumien jatkuminen, työllisyystilanteen heikkeneminen sekä globaalit ongelmat saattavat kasvattaa entisestään tyytymättömyyttä ja epäluottamusta. Huoli yhteiskunnan mahdol-

lisuudesta turvata kansalaisten toimeentulo ja myöskin fyysinen turvallisuus saattavat ennakoida sitä, että suvaitsemattomuus esimerkiksi turvapaikanhakijoita kohtaan lisääntyy entisestään. (Kekki & Mankkinen 2016, 67.)

Nuorisobarometrin mukaan nuoret toivovat hyvinvointivaltion säilyvän, mutta luottamus siihen on selvästi heikommalla tasolla. Voimakkainta luottamus hyvinvointivaltion tulevaisuuteen on korkeasti koulutetuilla ja muutenkin optimistisesti tulevaan katsovilla nuorilla. Usko hyvinvointivaltion tulevaisuuteen vähenee iän myötä. Hyvinvointivaltion kestävyteen kohdistuvan kritiikin syinä pidetään muun muassa talouskasvun hidastumista, ympäristöressurssien rajallisuutta, väestörakenteen muutoksia ja ikääntyneiden määrän kasvua. Osa liittyy yhteiskunnan tulonjaon muutoksiin ja sitä kautta järjestelmän legitimitettiin. Suuri trendi taloudellisessa laskusuhdanteessa osoittaa solidaarisuuden pikemminkin lisääntyvän, ei arvojen kovenemista. Nuorten näkemys siitä, että menestyminen elämässä on itsestä kiinni, on vähentynyt selvästi sitten viimeisimmän taloustaantumun alun. (Myllyniemi 2017, 20-21.)

Kyselyiden mukaan suomalaisten luottamus hyvinvointiyhteiskuntaa, talous- ja työllisyyskehitystä ja demokratian toimivuutta kohtaan on heikentynyt (Toivonen 2016; Pitkänen & Westinen 2016). Suomalaisten selkeä enemmistö (82 %) kokee, että eriarvoisuus uhkaa suomalaista yhteiskuntaa (82%). Kaksi vastaajaa viidestä (39 %) ei usko, että Suomessa pärjää ahkeruudella ja yritteliäisyydellä. (Pitkänen & Westinen 2016; ks. myös Haavisto 2016/a, 18-20.) Vahva sosiaalinen luottamus on hyvä lähtökohta yhteiskunnalliselle vaikuttamiselle ja kansalaissitoutumiselle (Borg 2013, 46). Äänestämättömät muodostavat kaikilla mittareilla tarkasteltuna hälyttävimmän ryhmän, sillä he ovat tyytymättömiä, näkevät uhkakuvia ja ”raottavat porttia laittomuuksille”. Demokratian kannalta olennaista on, millaisia osallistumisen muotoja äänestämättömät aktivoituessaan omaksuvat. (Pitkänen & Westinen 2016)

Nuorisobarometrissa (Myllyniemi 2017) havaittiin, että nuoret, jotka eivät luota kanssaihmiin, suhtautuvat pessimistisemmin kuin muut sekä omaan, Suomen että maailman tulevaisuutta. Kynnisesti muihin suhtautuvat eivät luota Suomen olevan tulevaisuudessa tasa-arvoisempi, turvallisempi maa, vaan he näkevät muita synkempänä niin ympäristön tilan, erilaisuuden hyväksymisen kuin aineellisen elintason kehityksenkin. Nuoret, jotka uskovat voivansa vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, ovat taipuvaisia luottamaan myös toisiin ihmisiin ja suhtautumaan optimistisesti niin omaan, Suomen kuin maailmankin tulevaisuuteen. (Myllyniemi 2017, 42-43.)

Viimeisen vuoden aikana on selvitetty kansalaisten mielipidettä maahan-

muuttajista ja maahanmuuttopolitiikasta monella eri kyselyllä ja gallupilla. Nuorisobarometri osoittaa, että nuoret asennoituvat maahanmuuttajiin ja monikulttuurisuuteen maltillisesti ja myönteisesti enemmän kuin kielteisesti (ks. myös MTS 2016, 8). Tyttöjen asenne maahanmuuttajiin ja kulttuuriseen moninaisuuteen on lähes kaikissa kysymyksissä myönteisempi kuin poikien. Toimeentulostaan huolestuneet ovat muita useammin sitä mieltä, että yhteiskunnan maksamat tuet kuuluvat ensi sijassa suomalaisille. Muuten työttömät tai toimeentulostaan huolta kantavat eivät kuitenkaan poikkea maahanmuuttoasenteiltaan muista nuorista, eikä oma taloudellisesti tukala tilanne ole yhteydessä kovempaan asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. (Myllyniemi 2017, 75.) Vaikka suhtautuminen maahanmuuttajiin ja erilaisuuteen on varsin suvaitsevaista, on huomion arvoista, ettei päinvastaisesti ajattelevien osuus ole vastaavasti pienentynyt. Tämän voi tulkita viitteeksi näkemysten polarisaatiosta. Kriittinen asenne maahanmuuttajiin on yhteydessä heikkoon luottamukseen sekä Suomen tulevaisuutta että ylipäätään kanssaihmissä kohtaan (Myllyniemi 2017, 36.)

Kansaliskyselyyn ja -foorumeihin perustuva tutkimus (Puustinen et al. 2017) totesi, että turvapaikanhakijat koetaan turvallisuusuhkana monesta syystä. Vaikeus selvittää turvapaikanhakijoiden taustoja koettiin asiana, joka lisää terrorismin ja rikollisuuden uhkaa. Tietämättömyys mahdollisista rikostousteiden yleisyydestä yhdistettynä mediassa esiintyneisiin tilastoihin esimerkiksi seksuaalirikosten kasvusta nähtiin kasvattavan turvattomuuden tunnetta. Suomalaisten ja turvapaikanhakijoiden välisten väkivaltaisten yhteenottojen lisääntyminen koettiin selkeänä turvallisuusuhkana. Tämän nähtiin olevan suoraan yhteydessä sekä asenteiden polarisoitumiseen, kansalaisten ja asuinalueiden eriarvoistumiseen sekä huono-osaisuuden jatkuvaan lisääntymiseen. Näiden lisäksi koettiin uhkaavana se, että suomalaisten asenteet turvapaikanhakijoihin ovat polarisoituneet ja tämän pelättiin aiheuttavan tulevaisuudessa yhteenottoja kantasuomalaistenkin välillä. Turvallisuusuhkana nähtiin eri taustaisten turvapaikanhakijaryhmien keskinäiset yhteenotot sekä esimerkiksi naisiin ja lapsiin vastaanottokeskuksissa mahdollisesti kohdistuva väkivalta. Vastaanottokeskusten turvallisuuteen liitettiin myös se, että pitkien päätösprosessien aikana turvapaikanhakijoilla tulisi olla mahdollisuus mielekkääseen tekemiseen, jotta syrjäytymistä ja sen mahdollisesti aiheuttamaa turhautumista ja jopa radikalisoitumista voitaisiin estää. (Emt. 2017, 46-47.)

EVA:n arvo ja asennetutkimuksen (Apunen et al. 2016) mukaan pakolaiset

ovat vain yksi osa maahanmuuttoa, mutta silti akuutti Euroopan pakolaiskriisi näyttää tiukentaneen suomalaisten asenteita maahanmuuttoon. Kolmannes kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että lisääntyvällä maahanmuutolla on hyödyllisiä vaikutteita. EVA:n ja Ajatuspaja e2:n kyselyissä yli puolet kyselyihin vastanneista oli sitä mieltä, että:

- keskustelu maahanmuutosta ei ole ollut riittävän suorapuheista eikä tuo ongelmia avoimesti esiin
- suomalaisten varauksellinen suhtautuminen ulkomaalaisiin on viisasta varovaisuutta, ei tietämättömyyttä tai rasismia
- suomalaisten tulisi tehokkaasti varjella kulttuurinsa omaleimaisuutta yhä lisääntyvää kansainvälistymistä vastaan
- valtion tulisi huolehtia ensisijaisesti syntyperäisten suomalaisten toimeentulosta ja että maahanmuutto uhkaa Suomen turvallisuutta

Lisäksi hieman alle puolet edellä mainittuihin vastanneista oli muun muassa sitä mieltä, että ” Suomi on mennyt liian pitkälle globalisaatioon, jatkossa maamme pitäisi palata kohti kansallisempaa taloutta ja politiikkaa” tai että suomalaista kulttuuria tulee suojella muualta tulevilta vaikutteilta. Joka neljäs koki maahanmuuttajien kotouttamisen olevan resurssien hukkaamista. Tulokset ovat huolestuttavia, sillä suuri osa suomalaisista kokee yhteiskuntakehityksen kielteisenä ja kokee siitä voimattomuutta. (Pitkänen & Westinen 2016; Toivonen 2016, 71-77; ks. myös Puustinen et al. 2017.)

2.3 Turvallisuuden tunteen mittaaminen kyselyillä

Yksilöiden turvallisuuden mittaamista sekä siinä tapahtuvien ajallisten muutosten havainnoimista vaikeuttavat useat tekijät. Ensinnäkin yksiselitteisiä ja relevantteja indikaattoreita, jotka kuvaavat turvallisuuden tunnetta on hyvin vähän (ks. Mankkinen et al. 2014, 25). Olemassa olevat mittarit eivät esimerkiksi kattavasti huomioi alueellisia, kulttuurisia, yksilöllisiä ja kontekstisidonnaisia eroavaisuuksia. Turvattomuuden syiden ja seurausten välinen yhteys on moniulotteinen ilmiö, ja jonka todentaminen ei ole yksinkertaista. (ks. Hanén & Huhtinen 2011, 10–11.)

Turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat enemmän mielikuvat turvallisuus-

uhkista kuin todelliset turvallisuushkat. Turvallisuutta koskevat mielikuvat saattavat vaihdella voimakkaasti poliittisen ilmapiirin tai yksittäisten tapahtumien seurauksena¹ (ks. MTS 2016; SM 2014). Kyselytutkimusten tuloksiin voivat vaikuttaa siten tiedonkeruuajankohta, otoksen valinta sekä erilaiset kontekstuaaliset seikat itse haastattelutilanteessa. Tällaisia ovat esimerkiksi kysymyksenasettelu, kysymysjärjestys, kyselyn pituus, haastateltavalle annettavat taustatiedot kyselyn tavoitteista sekä tulkinnanvaraiset tai johdattelevat kysymykset. Alla olevassa taulukossa on esitelty turvallisuutta sekä kansalaisten arvoja ja asenteita kartoittavien kyselyiden toteutustavat, viitekehykset ja näkökulmat turvallisuuteen.

Näiden kyselyiden lisäksi turvallisuusteemoja käsitteleviä tutkimuksia ovat muun muassa SPEKin omatoimista varautuista käsittelevät selvitykset, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alueelliset hyvinvointi- ja terveystutkimukset sekä laadullista ja määrällistä seurantatietoa nuorten arvoista yhdistävä Nuorisobarometri.

---

1 Esimerkiksi Ylen uhkakuukyselyn mukaan Tukholman isku lisäsi selvästi suomalaisten väkivallan ja terrorismin pelkoa. Ennen Tukholman iskua huono-osaisuuden lisääntyminen oli henkilökohtaisesti suurimmaksi koettu uhka (31%). Satunnaista väkivaltaa vastaajat pitivät tuolloin toiseksi suurimpana (30%) ja terrori-iskuja kolmanneksi suurimpana (26%) uhkana. Tukholman iskun jälkeen satunnaisen väkivallan lisääntymistä piti toisena suurena uhkana kolmannes (34%) vastaajista. Terrori-iskut toiseksi kärkiuhkaksi nimesi lähes yhtä moni (32%) ja huono-osaisuuden lisääntymisen valitsi hieman pienempi joukko (28%).

Taulukko 1: Turvallisuutta käsitteleviä kyselyitä

Kyselyn nimi ja tuottaja	Pääfokus	Turvallisuus	Otos ja keruumenetelmä
Turvallisuuspolitiikka- ja maanpuolustustutkimus (Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (MTS))	Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka	Turvapaikkapolitiikka, turvallisuuteen ja turvallisuudentunteeseen vaikuttavat tekijät ja huolta aiheuttavat tekijät	1 000 Kasvokkainen haastattelu
Pelastuspalveluasenteet (Sisäministeriön pelastusosasto)	Pelastusjärjestelmän toimivuus ja ihmisten varautuminen	Varautuminen onnettomuus- ja vaaratilanteisiin, hätätilanteet, turvattomuuteen liittyvät asenteet ja kokemukset	1 000 Kasvokkainen haastattelu (osana TNS Gallup Oy:n käyntiomnibus-tutkimusta)
Poliisibarometri (Sisäministeriön poliisi-osasto)	Rikollisuus, rikosten pelko ja rikosriskit ja luottamus viranomaisiin	Sisäinen turvallisuus, rikosturvallisuus	1 000 Kasvokkainen haastattelu
Kansallinen turvallisuustutkimus (Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti)	Rikollisuuden pelko ja uhrikokemukset	Kokemukset ja käsitykset rikoksista, mielipiteet rikostorjunnasta, tuomioistuimen toiminta	6 658 (v. 2015) Postikysely
Kansan arvot (Taloudellinen tiedotustoimisto TAT ja T-Media Oy)	Arvot sekä arvojen ja toiminnan välinen suhde ja niissä tapahtuvat muutokset	Luottamus instituutioon ja hyvinvointivaltion, maahanmuutto	3 147 (v. 2016) Sähköinen kyselylomake
Kenen mitta on täysi-kyselyraportti (Ajatuspaja e2)	Yhteiskunnan ilmapääpiiri, demokratia ja hyvinvointi	Turvallisuus, maahanmuutto ja globaali vastuu	4 705 Taloustutkimuksen internetpaneeli

Lähteet: Palveluportaali Aila ja kyselyiden tuottajien internetsivut

3. Tutkimusasetelma

Tässä tutkimuksessa määritellään kansalaisturvallisuus siten, että se kattaa sekä turvallisuuden tunteen että objektiivisen turvallisuuden. Tällöin turvallisuus ei tarkoita pelkästään erilaisten riskien ja uhkien poissaoloa, vaan myös luottamusta omiin, yhteisön sekä yhteiskunnan kykyihin suojautua uhkia vastaan sekä palauttaa turvallisuuden taso entiselleen kriisin jälkeen.

Kysymysten laadinnassa noudatettiin laajaa turvallisuuskäsitettä, joka huomioi yhteiskunnallisen, taloudellisen sekä yksilöllisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin ulottuvuudet. Resilienssiin liittyen kyselyssä tarkasteltiin myös vaarojen ja uhkien tunnistamista ja niihin varautumista. Resilienssillä tarkoitetaan yksilöiden, yhteisöjen, instituutioiden ja järjestelmien kykyä säilyä hengissä, sopeutua, palautua ja kehittyä kohtaamistaan uhista tai häiriötilanteista huolimatta² (ks. Sanastokeskus & SPEK 2014, 25). Yhteiskunnan kriisinkestävytyteen vaikuttavat kansalaisten auttamishalu ja solidaarisuus toisia kohtaan (Laurikainen 2016, 37-38).

Tutkimuksessa tarkastellaan millaiset tekijät heikentävät turvallisuuden tunnetta ja toisaalta millaiset valmiudet yksilöillä ja heidän lähiyhteisöillään on varautua erilaisiin häiriötilanteisiin. Lisäksi tutkimus tarjoaa tietoa kansalaisten luottamuksesta yhteiskuntaa, poliittista päätöksentekoa ja mediaa kohtaan. Kyselyllä pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Mitkä tekijät horjuttavat kansalaisten turvallisuuden tunnetta?
- Millaisia sosiaalisia, taloudellisia tai ulkoisia uhkia ihmisiin ja yhteiskuntaan kohdistuu?
- Miten kansalaiset luottavat muihin ihmisiin, yhteiskunnan vahvuuteen sekä poliittisen päätöksenteon oikeudenmukaisuuteen?
- Miten turvallisuuden tunne sekä luottamus ovat muuttunut kahdessa vuodessa?

---

² Tutkimusten mukaan yhteisöllisyys vahvistuu usein katastrofeissa. (esimerkiksi Quarantelli & Dynes 1977). Tosin katastrofin luonne vaikuttaa reaktioiden voimakkuuteen ja yhteisön tuntemaan solidaarisuuteen. Luonnonkatastrofista toipuminen on psyykkisesti helpompaa kuin yhteisön turvallisuutta järkyttäneestä terroristi-iskusta (Collins 2004, 55).

Kysymysten muotoilussa ja teemojen valinnassa nojaututtiin aikaisempiin tutkimuksiin turvallisuuden tunteen kannalta keskeisistä tekijöistä. Korkea luottamustaso viranomaisiin, instituutioihin ja muihin ihmisiin, ihmisten oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen kohtelu sekä mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään lisäävät turvallisuuden tunnetta ja vahvistavat sosiaalista koheesiota. Eriarvoisuuden tai sen kokemuksen kasvaessa ihmisten keskinäinen solidaarisuus sekä toisista huolehtiminen ja välittäminen vähenevät. Nämä tekijät taas johtavat keskinäisen luottamuksen ja myös turvallisuuden tunteen vähenemiseen. (muun muassa Wilkinson & Pickett 2011, 75; Therborn 2014, 35.)

Taloudellisesti ja sosiaalisesti vahvojen yhteisöjen on todettu pärjäävän häiriötilanteissa paremmin kuin sosioekonomisesti epäedullisessa asemassa olevien yhteisöjen (Norris et al. 2008; Howard et al. 2008). Myös sosiaalisen pääoman katsotaan olevan yhteydessä yhteisöjen kriisinkestävyteen (Buckland et al. 1999). Robert Putnamin (2000) mukaan sosiaalinen pääoma koostuu muun muassa kansalaisten sitoutumisesta yhteisten asioiden hoitoon, epävirallisista sosiaalisista suhteista sekä luottamuksesta yhteisön muita jäseniä kohtaan. Kaikkien näiden on todettu lisäävän turvallisuuden tunnetta. Erityisesti lähipiirillä ja kuulumisella johonkin yhteisöön on suuri merkitys turvallisuuden kannalta. Osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään lisäävät yksilön kompetenssia välttää uhkia ja myös selviytyä niistä. Esimerkiksi Nuorisobarometrin mukaan nuoret, jotka uskovat voivansa vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, ovat taipuvaisia luottamaan myös toisiin ihmisiin ja suhtautumaan optimistisesti niin omaan, Suomen kuin maailmankin tulevaisuuteen (Myllyniemi 2017, 42-43). Rikoksantorjuntaohjelma (OM 2016) korostaa kansalaisten roolia turvallisuuden tunteen lisäämisessä ja rikosten ehkäisemisessä; yhdessä tekeminen lisää yhteenkuuluvuutta ja turvallisuuden tunnetta, vähentää rikoksen uhriksi joutumisen riskiä ja rikoksista aiheutuvia haittoja (OM 2016, 10, 29).

3.1 Tutkimusmenetelmät ja aineistot

Kansalaiskysely

Aineistona käytettiin 3000 hengen kansalaiskyselyä, jonka toteutti Suomen Kyselytutkimus Oy. Puhelinhaastattelut suoritettiin tietokoneavusteisen haastatte-

lujärjestelmän (CATI) välityksellä 9.1 - 9.3.2017 välisenä aikana³. Tutkimuksen peruskohderyhmän (N) muodostivat iältään 18–79-vuotiaat, mannersuomalaiset ja äidinkielenään suomea puhuvat henkilöt. Otos muodostettiin yksinkertaisella satunnaisotannalla etukäteen määriteltyjen aluekiintiöiden sisällä. Aineisto on painotettu vastaamaan Manner-Suomen ikäryhmä-, sukupuoli- ja tilastollista kuntaryhmäjakaumaa. Kokonaisotoksen (n=3000) tilastollinen virhemarginaali on 95 prosentin luotettavuustasolla enintään ± 1,8 prosenttiyksikköä suuntaansa. Tulosten raportoinnissa käytetään painotettuja prosenttiosuuksia.

Kysymysten laadinnassa huomioitiin aikaisempien kansallisten kyselyiden teemat ja kysymyksenasettelut ja pyrittiin välttämään päällekkäisyydet siten, ettei tässä kyselyssä kysytä samoja asioita kuin muissa kyselyissä. Kysymykset on johdettu aikaisemmista tutkimustuloksista ja teorioista, joilla on todettu olevan turvallisuutta ja hyvinvointia lisääviä vaikutuksia.

Kyselylomakkeen ensimmäisen osion kysymykset käsittelevät kansalaisten henkilökohtaista hyvinvointia ja voimavaroja. Näitä teemoja lähestytään selvittämällä kuinka vahvoja ja tiiviitä sosiaalisia suhteita ja tukiverkostoja vastaajilla on sekä miten he kokevat voivansa vaikuttaa omiin asioihinsa. Käsiteltyjä teemoja olivat

- Sosiaaliset suhteet ja tukiverkostot
- Luottamus muihin ihmisiin
- Luottamusta avun saamiseen lähipiiristä

Toisessa osiossa tiedustellaan vastaajien uhka- ja riskitietoisuutta kysymällä, miten he ovat varautuneet erilaisiin uhkiin vakuutusten avulla, ja miten kauan he arvelevat selviytyvänsä erilaisista häiriötilanteista, kuten ilman sähköä, juoksevaa vettä, puhelinyhteyttä tai julkista liikennettä.

Kolmannessa osiossa selvitettiin kuinka turvallisenä ja oikeudenmukaisena vastaajat kokevat suomalaisen yhteiskunnan seuraavien teemojen avulla:

- Erilaisten uhkien todennäköisyys Suomessa
- Poliittikan hyväksyttävyys ja luottamus poliittista päätöksentekoa kohtaan
- Kansalaisten tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu
- Oman asuinalueen turvallisuus

---

3 Useissa kyselyissä aineiston keruu-aika on kaksi viikkoa tai kuukausi, mutta tämän aineiston keruu-aika oli kaksi kuukautta, jotta mitkään yksittäiset uutisoinnit tai koti- ja ulkomaiden tapahtumat eivät vaikuta aineistoon niin selkeästi.

- Lasten ja vanhusten suurimmat turvattuustekijät
- Palveluiden saatavuus

Taustamuuttujina käytettiin maakuntaa, suuraluetta, tilastollista kuntaryhmää, asuinpaikkaa, ikää, sukupuolta, talouden tyyppiä, koulutusastetta, nykyistä ammattiasemaa sekä tulojen riittävyttä menoihin kuukausittain. Ikäryhmien osalta kaksi alinta ikäryhmää (18–24 ja 25–34) yhdistettiin samoin kuin vuoden 2015 aineistossa, koska vastaajien määrät olivat kummassakin ryhmässä liian matalat luotettavien tietojen saamiseksi. Taustamuuttujakohtaisia tilastoja analysoitaessa huomioitiin se, että osaryhmäkohtaisena minimiluotettavuustasona voidaan pitää vähintään 30, mutta mielellään 50 vastausta. Riittävän luotettavuustason mahdollistamiseksi tuloksia tarkasteltiin ainoastaan kokonaismääräisinä niissä tapauksissa, joissa vastausten määrät jäivät alle kolmenkymmenen. Esimerkiksi vastausten analysointi perhetaustan, ammattiase- man tai maakunnan perusteella ei tuottanut tavallisesti yleistettävissä olevaa tietoa, koska otosmäärät jäivät liian alhaisiksi.

Tuloksia tarkasteltaessa huomioitiin monien vastausten kohdalla voimakas keskihajonta, joka ilmensi sitä, etteivät vastaajat olleet yksimielisiä vastauksis- saan. Tulokset raportoitiin siten, että niissä keskityttiin täysin yhdenmukaisiin sekä vahvasti poikkeaviin vastauksiin. Jos taustamuuttujilla, kuten iällä, suku- puolella tai koulutustasolla, ei ollut yhteyttä vastauksiin, ne jätettiin raportoimatta. Lisäksi tutkimusraporttiin kirjattiin ainoastaan ne korrelaatiot, jotka olivat tilastollisesti merkitseviä.

Muutokset suhteessa vuoden 2015 kyselyyn

Edellisen kyselyaineiston analysoinnin aikana nousi ideoita uusista teemoista, joita uusintakierroksella olisi tarpeellista kysyä kokonaiskuvan hahmottami- seksi ja syventämiseksi. Terrorismin, sodan ja pakolaistulvaan liittyvien uhkien ohella julkisuudessa esiintyy näkökantoja muun muassa globalisaation, digi- talisaation ja islaminuskon aiheuttamista vaikutuksista länsimäisille arvoille ja kulttuurille. Julkisuudessa puhuttiin paljon vihapuheesta, sananvapaudesta sekä ihmisoikeuksista ja perustuslaillisista oikeuksista. Tästä johtuen kyselyä päivitettiin erilaisten yksilöä ja yhteiskuntaa koskevien uhkakuvien, eriarvoi- suuden, medialukutaidon sekä teknologisoitumisen osalta. (ks. Kekki & Mank- kinen 2016, 69-70.)

Yleisen ilmapiirin ja asenteiden koveneminen erilaisuutta kohtaan voi vaarantaa yhteiskuntarauhaa ja keskinäistä solidaarisuutta. Vihapuheen yleistymisen sosiaalisessa mediassa ja rajanveto korrektiin ja asiattoman puheen välillä poliittisella kentällä on yksi ulottuvuus, jolla saattaa olla merkitystä turvallisuuden tunteen kannalta.

Vuoden 2015 kyselyssä tiedusteltiin ainoastaan median ja uutisotsikoinnin herättämää turvattomuutta, mutta vuoden 2017 kyselyssä kysyttiin myös sosiaalisissa medioissa käytävän keskustelun aiheuttamia tuntemuksia, luottamusta erilaisiin medioihin sekä eri medioiden käyttöä. Toinen yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen ja turvallisuuteen liittyvä uusi teema, joka on lisätty vuoden 2017 kyselyyn, on kansalaisten käsitykset kansalaisten tasa-arvoisesta kohtelusta iän, sukupuolen, uskontokunnan ja muiden henkilökohtaisten ominaisuuksien tai suuntausten perusteella.

Vuoden 2015 kyselyssä vastaajat nostivat toimeentulon ja terveyden tärkeäksi tekijäksi turvallisuuden tunteelle. Tästä johtuen kyselyyn lisättiin työn sekä erilaisten palveluiden saatavuuden muutoksiin liittyviä kysymyksiä. Palveluiden saatavuuteen liittyviä kysymyksiä haluttiin lisätä myös alueellisten erojen havainnoimiseksi.

Kyselystä poistettiin joitain turhaksi tai epäonnistuneeksi koettuja kysymyksiä, joiden tulokset olivat itsestään selviä tai ajassa muuttumattomia, jolloin niiden kysyminen kahden vuoden välein ei ole mielekäästä. Epäoleellisina kysymyksinä nähtiin vakuuttamiseen sekä palveluiden maksullisuuteen liittyvät kysymykset. Staattisina tai muiden tahojen kyselyissä esiintyvänä teemoina pidettiin koettua yksinäisyyttä, yhteydenpidon säännöllisyyttä ja ryhmään kuulumisen tunnetta.

Haastattelut

Tutkimushankkeessa kerättiin kyselyn lisäksi haastatteluaineisto, jolla haluttiin syventää ja täydentää kyselyn tuloksia. Haastatteluissa käsiteltiin seuraavia samoja teemoja kuin kyselyssä:

- Tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu: eri ihmisryhmien tasa-arvoisuus ja oikeidenmukaisen kohtelun toteutuminen käytännössä, omakohtaiset kokemukset sekä niiden vaikutukset turvallisuudentunteeseen
- Elinympäristön turvallisuus: onko turvattomuus omassa elinympäristössä muuttunut viime vuosina, miten tämä näkyy käytännön arjessa, millaisia toimenpiteitä on tehnyt lisätäkseen oman elinympäristön turvallisuutta sekä

missä määrin kokee, että voi itse vaikuttaa oman elinympäristön turvallisuuteen.

- Taloudellinen turvattomuus: miten turvatuksi kokee oman toimeentulon ja miten tämä näkyy käytännössä esimerkiksi arjen päätöksenteossa, kokeeko taloudellisen turvattomuuden riskin kasvaneen ja kokeeko voivansa itse vaikuttaa asiaan.
- Valtion toimet turvallisuuteen liittyen: suhtautuuko eduskunta / hallitus / valtio turvallisuuteen liittyviin asioihin tarpeeksi vakavasti, mitkä käytännön toimenpiteet ovat lisänneet tai vähentäneet turvattomuutta eri osa-alueilla sekä kuinka suuri merkitys eri tahoilla (poliisi, palokunta yms.) on turvattomuuden vähentämisessä.
- Palveluiden ja avun saatavuus: Luottamus erilaisten palveluiden/avun saamiseen sekä ihmisten hyvántahtoisuuteen ja auttamishaluun.

Tutkimustie Oy vastasi haastatteluaineiston keräämisestä ja haastateltavien profiloinnista. Haastateltavaksi valikoitiin sekä työssäkäyviä että työttömiä perheellisiä miehiä ja naisia, työttömiä ja työssäkäyviä ei-perheellisiä (nuoret opiskelijat, työttömät sekä työssäkäyvät aikuiset, joiden taloudessa ei ole lapsia) sekä eläkeikää lähestyvät tai eläkkeellä jo olevia yksinasuvia tai parisuhteessa eläviä henkilöitä.

Haastattelut litteroitiin ja tästä muodostui 79 sivua tekstiä (riviväli 1 ja fontti 8). Tässä raportissa esitetään yhteenveto keskeisistä teemoista silloin, kun ne syventävät tai tuovat uutta näkökulmaa kyselyn tuloksiin.

4. Puhelinhaastatteluvälineistön tulokset

Puhelinhaastattelussa käsiteltiin kolmea eri teemaa-alueita, jotka olivat selviytyminen erilaisista häiriötilanteista ja kriiseistä, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvoisuus yhteiskunnassa sekä turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat tekijät. Eri teema-alueet sisälsivät useampia alakohtia. Ensimmäinen, henkilökohtaista hyvinvointia ja voimavaroja käsittelevä kokonaisuus koostui luottamus avun saamiseen, sosiaalisista suhteista ja tukiverkostoista sekä luottamuksesta muihin ihmisiin ja avunsaantiin. Tausta-ajatuksena oli se, että tuntemus omien voimavarojen riittävydestä ja usko selviytymiseen erilaisista häiriötilanteista vahvistaa turvallisuuden tunnetta.

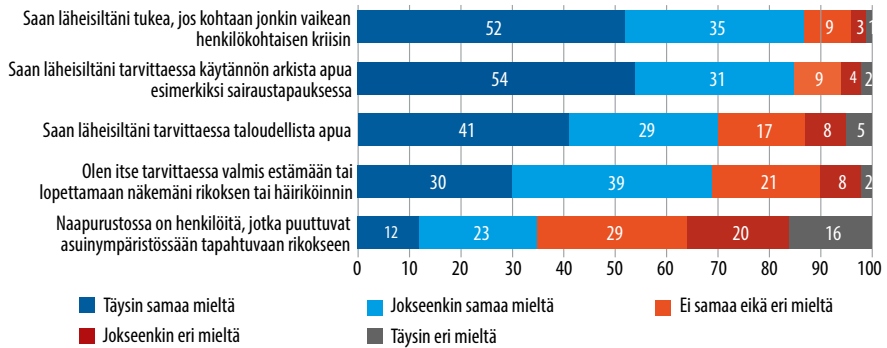
4.1 Selviytyminen erilaisista häiriötilanteista ja kriiseistä

Avunsaanti lähipiiristä

Vastaajat arvioivat saavansa tarvittaessa läheisiltään tukea, mikäli kohtaisivat jonkin vaikean henkilökohtaisen kriisin (87 %), käytännön arkista apua esimerkiksi sairastapauksessa (85 %) sekä taloudellista apua⁴ (70 %). Kaikkien näiden arjen vaikeuksien osalta oli selkeästi havaittavissa, että mitä nuoremmasta ikäryhmästä oli kyse, sitä varmemmin hän uskoi saavansa läheisiltään tukea ja apua. Läheisten apuun luottavien määrä väheni joka ikäryhmässä, mutta siitä huolimatta useampi kuin joka toinen iäkkäimmistä vastaajista (65-79 -vuotiaat) ilmoitti saavansa apua näissä tilanteissa läheisiltään. Ilman käytännön arkista apua (5,5 %), tukea vaikeaan henkilökohtaiseen kriisiin (4 %) tai taloudellista tukea (13 %) jäisi vähemmistö vastaajista. Naiset arvelivat miehiä yleisemmin saavansa lähipiiristään apua ja tukea. Ainoastaan kolme prosenttia vastaajista ilmoitti, että heidän tärkeimmät sosiaaliset suhteensa ovat Internetissä.

---

4 Kyselyyn vastanneista 7 prosentilla oli suuria vaikeuksia ja 20 prosentilla vaikeuksia kattaa menot kotitalouden tuloilla, 55 prosenttia selviytyi helposti ja 18 prosenttia hyvin helposti.

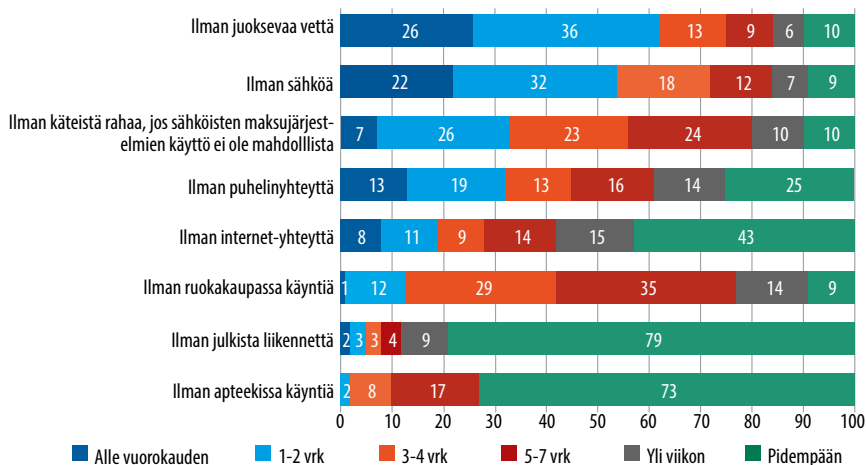

Kuvio 1: Luottamus avun saamiseen lähipiirissä (%)

Vastaajista 69 prosenttia ilmoitti olevansa valmis estämään tai lopettamaan näkemänsä rikoksen tai häiriköinnin (78 % v. 2015). Miehet olivat huomattavasti herkemmin estämässä ja puuttumassa häiriöihin kuin naiset. Vajaa puolet (45 %) vastaajista uskoi, että naapurustossa on henkilöitä, jotka puuttuvat asuinympäristössä tapahtuvaan rikokseen tai häiriköintiin (53 % vuonna 2015). Kynnys puuttua häiriköintiin ja luottamus naapureiden puuttumiseen olivat molemmat laskeneet vuoden 2015 kyselyn tuloksista.

Selviytyminen häiriötilanteissa

Kartoitettaessa erilaisista häiriötilanteista selviytymistä, vastaajat ilmoittivat selviytyvänsä pisimpään ilman apteekissa käyntiä (90 % yli viikon tai pidempään) ja ilman julkista liikennettä (88 % yli viikon tai pidempään). Heikoiten vastaajat selviytyisivät pitkään ilman juoksevaa vettä ja sähköä (ainoastaan 16 % yli viikon tai pidempään). Jopa 22 prosenttia vastaajista selviäisi ilman juoksevaa vettä alle vuorokauden ja 62 prosenttia vain 1-2 vuorokautta. Keskiarvoilla mitaten vastaajat arvelivat selviytyvänsä vuonna 2017 ilman sähköä ja juoksevaa vettä hieman lyhyempään kuin 2015. Selviytymistä mittaavan kysymyksen osalta tulee huomioida, että mukana oli paljon vastaajia, jotka selviäisivät erilaisista häiriötilanteista melko pitkäänkin ja paljon niitä, jotka eivät selviäisi. Vastaus-ten hajonta oli siten hyvin voimakasta.

Kuvio 2: Kotitalouksien selviytyminen erilaista häiriötilanteista (%)

Juoksevan veden ja sähkön jälkeen kolmantena (32-33 %) ihmiset arvelivat selviytävänsä huonoiten yli kahta vuorokautta ilman käteistä rahaa ja puhelin-yhteyttä. Joka viides (19 %) arveli selviytyvänsä ilman internetiä korkeintaan kaksi vuorokautta.

Kuten aikaisemmissakin kyselyaineistoissa (Kekki & Mankkinen 2016; Laurikainen 2016) myös tämä aineisto osoittaa, että maaseudun asukkaat kokevat pärjäävänsä ilman edellä mainittuja asioista kaupunkilaisia pidempään ja miehet naisia pidempään. Suurimmat erot maaseudulla ja kaupungissa asuvien sekä eri sukupuolten vastauksissa koski selviytymisessä ilman sähköä ja vettä. Kotitalouksien omatoimista varautumista käsitellyt selvitys (Laurikainen 2016) osoitti, että maaseudulla asuvat ovat varautuneet huomattavasti yleisemmin sähkökatkoihin, myrskyyihin ja vedenjakeluhäiriöihin kuin kaupunkien asukkaat. Lisäksi miehet ilmoittivat selviytyvänsä naisia paremmin ilman puhelinta, mutta huonommin ilman kaupassa käyntiä. Vastaava sukupuoliero ilmeni edellä mainitussa tutkimuksessa, jonka mukaan miehet kokivat olevansa varautuneita kaikkiin muihin kotitalouksiin kohdistuviin uhkiin, paitsi elintarvikkepulaan. (Emt. 2016, 26)

Kuukausitulojen riittävyys pakollisiin menoihin oli yksi tekijä, jossa vastaukset hajaantuivat vahvasti: jopa 75 prosenttia vastaajista, joille tulot riittivät vain suurin vaikeuksin kattamaan menot, arveli selviytyvänsä korkeintaan kaksi vuorokautta ilman vettä. Niillä, joilla tulojen riittävyys oli hyvin helppoa, vastaava osuus oli 56 prosenttia. Korkeintaan kaksi vuorokautta ilman sähköä

selviytyisi talousvaikeuksissa olevista 81 prosenttia ja taloudellisesti pärjäävistä 47 prosenttia. Ruokakaupassa käynnin osalta luvut olivat 27 ja 8 prosenttia. Taloudellinen tilanne vaikutti lähes kaikkiin kysytyihin arjen häiriötilanteisiin: 56 prosenttia vastaajista, joille tulot riittivät vain suurin vaikeuksin kattamaan menot, arveli selviytyvänsä korkeintaan kaksi vuorokautta ilman puhelinyhteyttä, kun vastaava luku oli 29 prosenttia niiden kohdalla, joilla tulot riittivät hyvin.

4.2 Turvallisuus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnassa

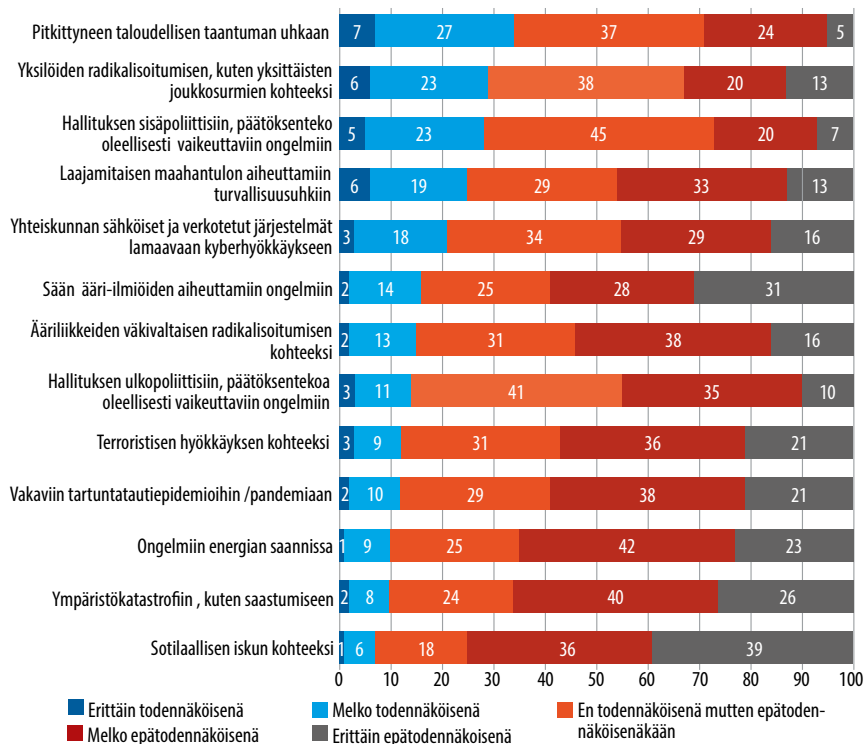
Kansalaisten asenteita yhteiskunnan turvallisuutta ja oikeudenmukaisuutta kohtaan tiedusteltiin usealla tavalla. Käsiteltyjä teemoja olivat erilaisten uhkien todennäköisyys Suomessa seuraavan kolmen vuoden aikana, politiikan hyväksyttävyyttä (ml. valtion ja eduskunnan toimintakyky ja arvot) sekä kansalaisten tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu.

Erilaisten uhkien todennäköisyys Suomessa

89 prosenttia vastaajista piti Suomea turvallisenä maana. Yhdeksän prosenttia ei ollut samaa eikä eri mieltä ja kaksi prosenttia oli eri mieltä.

Vastaajat pitivät kaikkein todennäköisimpänä uhkana, johon Suomen joutuu seuraavien kolmen vuoden aikana taloudellisen taantumana pitkittymistä, hallituksen sisäpoliittisista päätöksentekoa oleellisesti vaikeuttavia ongelmia sekä yksilöiden radikalisoitumista. Suomen joutuminen sotilaallisen iskun kohteeksi nähtiin esitetystä uhkakuviosta vähäisempänä.

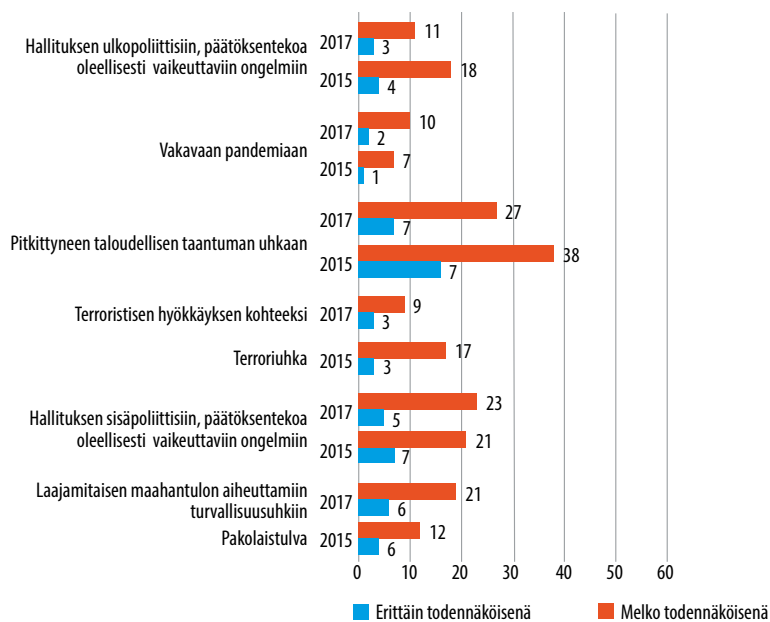
Laajamittaisen maahanmuuton aiheuttamia turvallisuusuhkia piti todennäköisenä joka neljäs (25 %) vastaaja. Ajatuspaja e2:n tekemän kyselyn mukaan joka toinen (51 %) koki, että maahanmuutto uhkaa Suomen turvallisuutta. (Pitkänen & Westinen 2016). Kolmannen tutkimuksen (Puustinen et al. 2017, 35) mukaan 69 prosenttia vastaajista arveli, että laittomasti Suomessa oleskelevat kielteisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat ovat uhka yhteiskunnan sisäiselle turvallisuudelle ja vakaudelle. Tämä maahanmuuttokysymys tarjoaa hyvän esimerkin siitä, miten erilaisella kysymyksenasettelulla ja erilaista viitekehystä tarkasteltuna vastaukset ovat erilaiset. Tässä kansalaisturvallisuuskyselyn tuloksesta voi tulkita, että maahanmuuttajien aiheuttama turvattomuusuhka on pienempi suhteessa muutamiin muihin uhkiin.

Kuvio 3: Erialaisten uhkien todennäköisyys Suomessa seuraavien kolmen vuoden aikana (%)

Verrattaessa vuosien 2015 ja 2017 vastauksia ilmenee, että pitkittyneen taloudellisen taantuman uhkan, hallituksen ulkopoliittiset päätöksentekoa vaikeuttavat ongelmat, ilmaston ääri-ilmiöt sekä ongelmat energian saannissa koettiin vuoden 2017 tutkimuksessa jonkin verran pienempinä kuin 2015. Hallituksen sisäpoliittiset päätöksenteon ongelmat koettiin molempina vuosina yhtä korkeina. Vakavien tartuntatauti-epidemioiden uhka oli puolestaan kasvanut kahdessa vuodessa. Maahanmuuttoa ja terrorismia käsittelevät kysymykset oli muotoiltu eri vuosina hieman eri tavalla, joten ne eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Vuonna 2017 joka neljäs (25 %) vastaajista arvioi laajan maahanmuuton aiheuttamat turvallisuusuhat todennäköisiksi, ja vuonna 2015 joka kuudes (16 %) arvioi pakolaistulvan olevan todennäköistä seuraavan kolmen vuoden aikana. Tässä uudessa aineistossa 12 prosenttia vastaajista arveli, että Suomi joutuu todennäköisesti terroristisen hyökkäyksen kohteeksi, kun vuonna 2015 jopa 20 prosenttia piti todennäköisenä terrorismin uhkaa Suomessa.

Osa esitetyistä uhkakuvista ei sisällynyt vuoden 2015 tutkimukseen. Uusina uhkina kyselyyn lisättiin yhteiskunnan sähköiset ja verkotetut järjestelmät lamaava kyberhyökkäys, ääriliikkeiden väkivaltaisen radikalisoituminen sekä yksilöiden radikalisoituminen, jonka seurauksena kansalaiset joutuvat yksittäisten joukkosurmien kohteeksi.

Kuvio 4: Erilaisten uhkien todennäköisyys vuosina 2015 ja 2017 (%)

Terrorismin uhka-arvioista on saatu eri kyselyissä hyvin erilaisia tuloksia. Kotitalouksien omatoimista varautumista käsittelevän kyselyn mukaan yli puolet (55 %) vastaajista pitää terrori-iskua, kuten pommi-iskua, Suomessa todennäköisenä omana elinaikanaan (Laurikainen 2016, 21)⁵. EVA:n asenne- ja arvokyselyssä vuonna 2016 jopa 80 prosenttia arvioi, että viimeaikaiset tapahtumat

5 Kyselyssä oli aikaperspektiivinä vastaajan elinaika, joka todennäköisesti vaikutti siihen, että kaikkia uhkia pidettiin huomattavasti todennäköisempinä kuin tässä kyselyssä, jossa tiedusteltiin uhkien toteutumista kolmen vuoden aikana. Esimerkiksi Isojen väkijoukkojen väkivaltaista liikehdintää eli mellakointia todennäköisenä pitää 43 % suomalaisista. Laajasti levinnyttä tarttuvaa tautia eli pandemiaa pitää vähintään melko todennäköisenä 39 prosenttia väestöstä. (Laurikainen 2016, 21-22.)

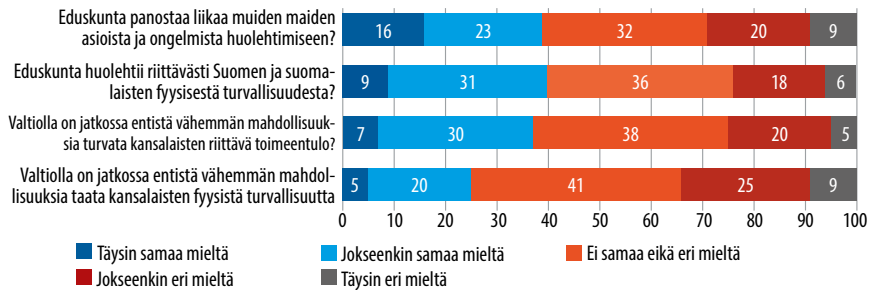
Lähi-idässä ovat lisänneet terrorismin uhkaa myös Suomessa. Tutkijat (Hopia & Toivonen 2016) arvelivat, että suomalaiset hahmottavat terrorismin mieli-valtaiseksi väkivaltaisuudeksi, joka ei juuri selity iskujen kohteeksi joutuneen maan politiikalla. Suomalaiset kokevat heidän mielestään olevansa tiiviimmin osana läntistä arvoyhteisöä, jota vastaan terroristit ovat julistaneet sodan. (Emt. 2016, 105-106.)

Koulutustaustalla ei ollut vaikutusta uhkien kokemisen todennäköisyyteen monessa tapauksissa. Ainoastaan yksilöiden radikalisoitumiseen aiheuttamat uhat, pitkittynyt taloudellinen taantuma sekä hallituksen sisä- ja ulkopoliittisiin, päätöksentekoa oleellisesti vaikeuttavat ongelmat olivat sellaisia ilmiöitä, joita korkeasti koulutetut pitivät muita useammin todennäköisenä. Laajamittaisia maahantulon aiheuttamia turvallisuusuhkia sekä vakavia pandemiota piti todennäköisenä erityisesti korkeintaan kansa- tai peruskoulun käyneet henkilöt. Naiset pitivät kaikkia uhkia todennäköisempinä, mutta erot eivät olleet kovin merkittäviä. Vastaajan asuinalueella ei myöskään ollut vaikutusta vastauksiin. Iällä sen sijaan oli vaikutusta siihen, kuinka todennäköisenä vastaajat kokivat erilaiset uhkatekijät.

Verrattaessa eri ikäryhmien käsityksiä uhkien todennäköisyydestä ilmenee, että nuorin ikäryhmä (18-34-vuotiaat) kokevat pitkittyneen taloudellisen taantumun, yksilöiden radikalisoitumisen sekä hallituksen sisäpoliittiset päätöksenteon ongelmat muita ikäryhmiä todennäköisempinä uhkina. Sen sijaan he arvioivat muita ikäryhmiä useammin epätodennäköiseksi, että Suomi joutuu sotilaallisen iskun, ympäristökatastrofin, vakavien pandemioiden tai vakavan kyberhyökkäyksen kohteeksi. Iältään 35-54-vuotiaat kokevat useimmiten erilaisten uhkien todennäköisyyden muita epätodennäköisemmäksi. Eri ikäryhmien vastauksissa on eroja myös sen suhteen, miten herkästi vastaajat valitsivat vaihtoehdon ”Ei todennäköistä, muttei epätodennäköistä”. Vanhimmat ikäryhmät olivat varmempia vastauksissaan ja valitsivat tämän vaihtoehdon kaikista harvimmin. Ikäryhmien 55-64 – ja 65-79 -vuotiaiden vastaukset olivat hyvin samanlaiset usean uhan kohdalla. He kokivat nuorempia ikäryhmiä todennäköisempänä, että Suomi voi joutua sotilaallisen iskun tai vakkavan kyberhyökkäyksen kohteeksi tai kokemaan pandemian tai laajamittaisen maahantulon aiheuttamia turvallisuusuhkia. He pitivät pitkittyneen taloudellisen taantumun uhkaa sekä hallituksen sisä- ja ulkopoliittisia päätöksenteon ongelmia nuorempia ikäryhmiä epätodennäköisempinä.

Usko valtion toimintakykyyn ja eduskunnan panostukseen

Useampi kuin joka kolmas (39 %) oli sitä mieltä, että eduskunta panostaa liikaa muiden maiden asioista ja ongelmista huolehtimiseen⁶. Vuoden 2015 tätä mieltä oli 51 prosenttia vastaajista, joten mielipiteet olivat lieventyneet kahdessa vuodessa huomattavasti. Toisaalta lähes yhtä monen (38 %) mielestä eduskunta huolehtii riittävästi Suomen ja suomalaisten fyysisestä turvallisuudesta – vastaava osuus vuonna 2015 oli 36 prosenttia. Edelleen lähes sama osuus vastaajista (37 %) arvioi, että valtiolla on jatkossa entistä vähemmän mahdollisuuksia turvata kansalaisten riittävä toimeentulo. Tässä asiassa ei ollut tapahtunut muutosta (36 %) verrattaessa vuoden 2015 aineistoon. Neljäsosa (25 %) vastaajista arveli, että valtiolla on jatkossa vähemmän mahdollisuuksia taata kansalaisten fyysistä turvallisuutta. Tämän väittämän osalta kansalaisten mielipide oli toiveikkaampi kuin vuonna 2015, sillä silloin lähes kolmannes (31 %) vastaajista suhtautui kriittisesti valtion kompetenssiin fyysisen turvallisuuden turvaajana.

Kuvio 5: Käsitteet valtion roolista, resursseista sekä politiikan hyväksyttävyydestä (%)

Iäkkäin vastaajaryhmä (65-79 -vuotiaat), korkeintaan kansa- tai peruskoulun käyneet sekä ne, joilla oli vaikeuksia kuukausitulojen riittävytydessä, kokivat muita useammin, että valtiolla on jatkossa entistä vähemmän mahdolli-

6 Kenen mitta on täysi? -raportin mukaan runsas puolet suomalaisista (59%) on sitä mieltä, että valtion tulisi huolehtia ensisijaisesti syntyperäisten suomalaisten toimeentulosta (Pitkänen & Westinen 2016). EVA:n arvot ja asennetutkimuksen mukaan suomalaiset eivät ole kuitenkaan sisäänpäin kääntyneitä, vaan ensimmäistä kertaa Suomen EU-jäsenyyden aikana joka toinen suomalainen ilmoittaa tuntevansa itsensä nykyisin paitsi suomalaiseksi, yhä selvemmin myös eurooppalaiseksi. 36 prosenttia vastaajista tosin torjuu väittämän. (Haavisto 2016/b, 92.)

suuksia taata kansalaisten fyysinen turvallisuus. Nuorin ikäryhmä (18-34-vuotiaat) olivat sen sijaan muita useimmin sitä mieltä, että valtiolla on jatkossa entistä vähemmän mahdollisuuksia turvata kansalaisten riittävä toimeentulo⁷. Väitteen kanssa samaa mieltä olivat ne, joilla oli vaikeuksia varojen riittävyysdessä ja eri mieltä korkeasti koulutetut henkilöt. Vastaavasti korkea koulutus ja taloudellinen tyytyväisyys lisäsivät hyväksyntää väittämälle, jonka mukaan eduskunta huolehtii riittävästi suomalaisten fyysisestä turvallisuudesta. Samoin matala koulutus ja toimeentulovaikeudet lisäsivät kannatusta sille ajatukselle, että eduskunta panostaa liikaa muiden maiden asioiden ja ongelmien huolehtimiseen. Vastaajien iällä ei ollut merkitystä sen suhteen, mitä mieltä he olivat eduskunnan panostuksesta suomalaisten tai muiden maiden asioiden huolehtimiseen.

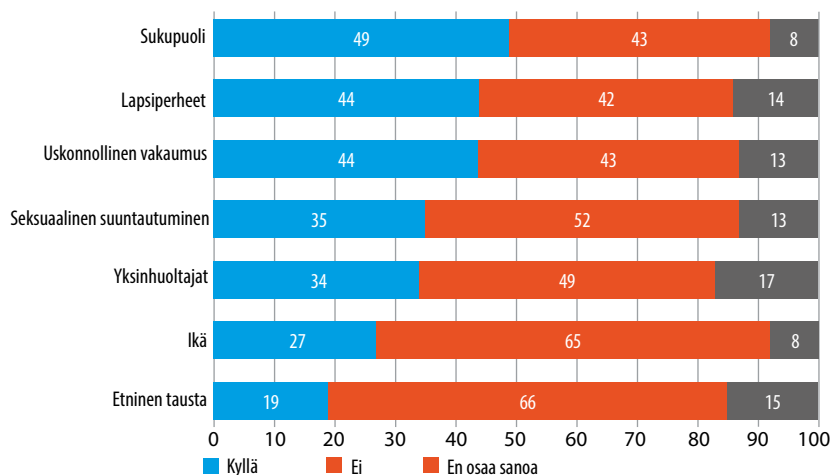
Kansalaisten tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu

Jopa 60 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että ihmisten eriarvoistuminen on keskeinen turvattuustekijä Suomessa⁸. Kyselyssä kysyttiin ensimmäistä kertaa, kuinka tasa-arvoisina vastaajat pitivät erilaisia ihmisiä keskenään. Sukupuolen osalta tasa-arvon arveltiin toteutuvan parhaiten (49 %). Vastaajat pitivät ihmisiä melko tasa-arvoisina (44 %) myös lapsiperheiden ja uskonnollisen va-kaumuksen osalta, mutta etenkin etnisen taustan (66 prosenttia ”ei”) ja iän (65 prosenttia ”ei”) osalta tasa-arvo ei toteutunut. Kolmasosa vastaajista arveli, että ihmiset ovat tasa-arvoisia seksuaalisen suuntautumisen (35 %) ja yksinhuoltajuuden (34 %) osalta. Rungas neljäsosa (27 %) piti ihmisiä tasa-arvoisina iän ja viidesosa (19 %) etnisen taustan osalta. Kaikissa tasa-arvoon liittyvissä kysymyksissä naiset pitivät maailmaa epätasa-arvoisempana. Suurimmat erot esiintyivät sukupuolen ja ikämuuttujan kohdalla.

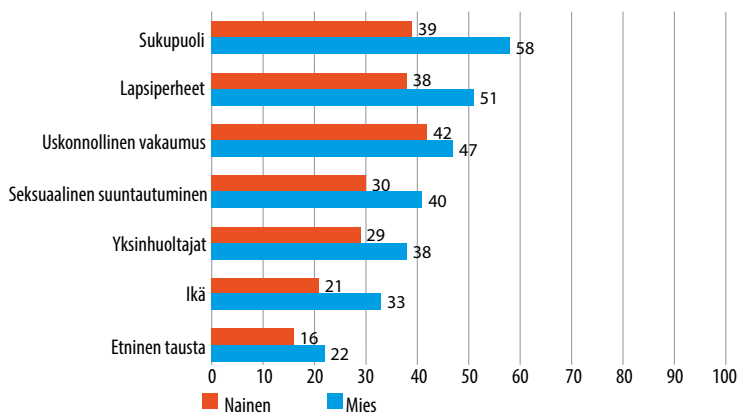
7 Tulos on yhdenmukainen Nuorisobarometrin kanssa, jonka mukaan toimeentulosta eniten huolta kantavat eivät koe, että hyvinvointivaltio pystyy turvaamaan heidän toimeentulonsa tilanteessa, jossa rahat eivät riitä elämiseen. Samoin he ovat muita useammin sitä mieltä, että yhteiskunnan maksamat tuet kuuluvat ensi sijassa suomalaisille, eivät ulkomaalaisille. (Myllyniemi 2017, 20-21.)

8 Suomalaisten selkeä enemmistö (82%) koki, että eriarvoisuus uhkaa suomalaista yhteiskuntaa (Pitkänen & Westinen 2016).

Kuvio 6: Käsitykset ihmisten tasa-arvoisuudesta eri taustatekijöiden perusteella (%)

Miehet kokivat eri ihmisten tasa-arvoisuuden toteutuvan Suomessa paremmin kuin naiset. Kyselyn nuorin ikäryhmä (18-34 -vuotiaat) oli vastaavasti useimmiten sitä mieltä, että ihmiset ovat tasa-arvoisia sukupuolesta, iästä, uskonnollisesta vakaumuksesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, etnisestä taustasta tai perhemuodosta (yksinhuoltaja- ja lapsiperheet) huolimatta. Koulustaustalla, tulojen riittävydellä menojen kattamiseen tai asuinpaikalla ei ollut vaikutusta vastauksiin.

Kuvio 7: Miesten ja naisten käsitykset ihmisten tasa-arvoisuudesta eri taustatekijöiden perusteella (%)

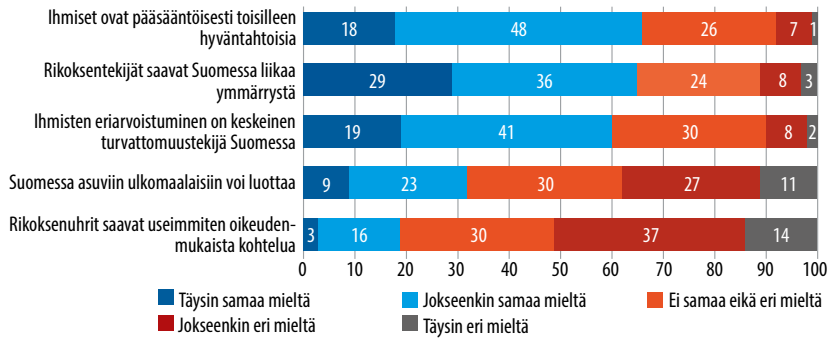
Näiden tulosten perusteella kansalaiset eivät ole jakautuneet kärjekkäästi vastakkain edellä mainituissa asioissa. EVA:n asenne- ja arvotutkimuksen mukaan yli puolet suomalaisista hahmottaa vastakohtaisuutta kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä, väestön varallisuuseroissa, poliitikkojen ja kansan välillä sekä alueellisesti kasvukeskusten ja syrjäseutujen välillä. Samoin ristiriidat työmarkkinoilla (työnantajat vastaan työntekijät, työssä olevat vastaan työttömät, hyvin koulutetut vastaan huonosti koulutetut) sekä poliittinen jännite oikeiston ja vasemmiston välillä vaikuttavat edelleen suomalaisessa yhteiskunnassa. (Apunen et al. 2016, 28; Haavisto 2016/a, 27-30.)

Enemmistö (66 %) vastaajista uskoi, että ihmiset ovat pääsääntöisesti hyvántahtoisia toisilleen⁹. Hyvin harva oli eri mieltä, mutta neljännes (23 %) vastaajista ei ollut samaa eikä eri mieltä. Vastaava osuus (65 %) vastaajista arvioi, että rikoksenteijät saavat liikaa ymmärrystä, mutta rikoksenuhrit eivät saa oikeudenmukaista kohtelua (52 %). Toisin kuin edellisen tasa-arvoista kohtelua käsittelevän kysymyspatteriston tulosten perusteella voisi päätellä, 60 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että ihmisten eriarvoistuminen on keskeinen turvallisuustekijä Suomessa. Joka kolmas ei ollut samaa eikä eri mieltä tästä väittämästä. Kolmasosa vastaajista (32 %) luotti siihen, että saa vanhuksena hyvää ja arvokasta hoitoa, mutta jopa 38 prosenttia oli eri mieltä. Hieman harvempi (29 %) oli sitä mieltä, että Suomessa asuviin ulkomaalaisiin voi luottaa. Tulokset ovat samankaltaiset myös vuoden 2015 kyselyssä. Kaupungeissa asuvat luottavat ulkomaalaisiin maaseudulla ja taajamissa asuvia enemmän. Matalammin kouluttautuneet kokivat, että rikoksen tekijät saavat liikaa ymmärrystä ja Suomessa asuviin ulkomaalaisiin ei voi luottaa. He arvelivat muita yleisemmin, että ihmiset eivät ole pääsääntöisesti toisilleen hyvántahtoisia.

---

9 Samankaltainen tulkinta esiintyy Nuorisobarometrissä, jossa päädyttiin siihen, että vaikka luottamuksen taso on laskussa, valtaosa vastaajista on taipuvaisia pitämään ihmisiä pikemmin reiluina kuin hyväksikäyttäjinä (Myllyniemi 2017, 39).

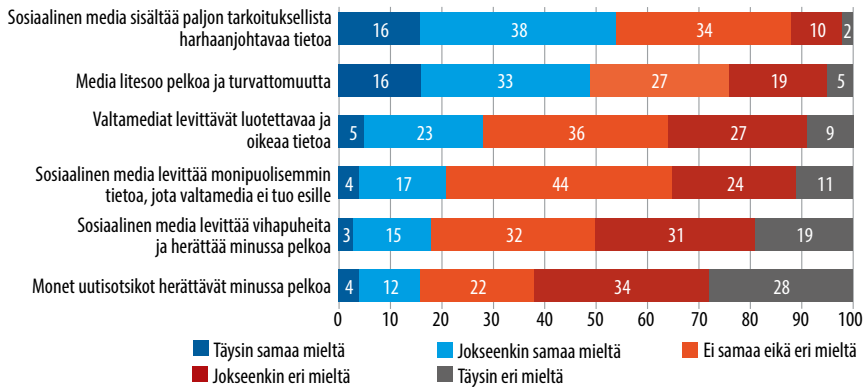
Kuvio 8: Keskinäiseen luottamukseen ja oikeudenmukaiseen kohteluun liittyvät käsitykset (%)

4.3 Turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat tekijät

Tässä osiossa käsitellään turvallisuuden tunteeseen vaikuttavista tekijöistä mediaa, teknologisoitumista, oman asuinalueen turvallisuus- ja viihtyvyysteemoja, alle 10-vuotiaiden lasten ja iäkkäiden turvattuustekijöitä sekä viranomaisten merkitystä ja palveluiden saatavuutta. Turvallisuuden mielletään siten koostuvat sekä sosiaalisista että rakenteellisista tekijöistä.

Median merkitys turvallisuuden tunteelle

Ainoastaan 28 prosenttia kaikista vastaajista arvioi valtamedioiden levittävän luotettavaa ja oikeaa tietoa. Ikäryhmätarkastelussa nousi esiin ainoastaan 45-54-vuotiaiden ryhmä, jotka olivat muita useammin sitä mieltä (34 %), että valtamedioiden levittävät luotettavaa ja oikeaa tietoa. Muissa ikäryhmissä noin neljäsosa (25 %) piti valtamediaa luotettavana, kolmasosa ei ollut samaa eikä eri mieltä ja noin 40 prosenttia oli väittämän kanssa eri mieltä. Koulutustaustalla oli merkitystä luottamuksessa valtamediaa kohtaan: Vähiten valtamediaan luotti kansat tai peruskoulun käyneet henkilöt.

Kuvio 9: Median luotettavuus ja vaikutukset turvallisuuden tunteeseen (%)

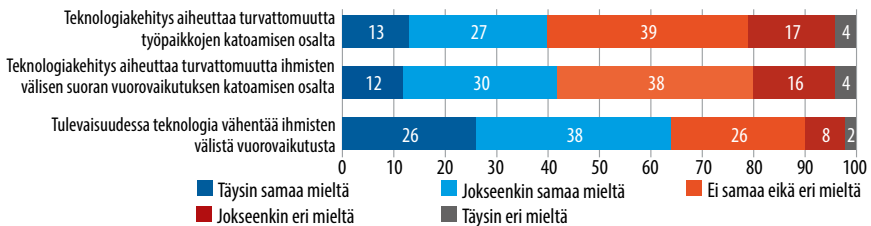
Runsa kolmannes vastaajista (36 %) ei ottanut kantaa siihen, herättävätkö uutisotsikot heissä pelkoa. Väittämän kanssa samaa mieltä oli vain 12 prosenttia vastaajista. Uutisotsikot herättivät pelkoa eniten kaikista vanhimmissa ikäryhmässä (65-79 -vuotiaat). Nuorin (18-34 -vuotiaat), korkeakoulututkinnon suorittaneet sekä hyvin toimeentulevat (tulot riittävät helposti kulujen kattamiseen) olivat yleisimmin sitä mieltä, että monet uutisotsikot eivät herätä pelkoa. Lähes puolet (49 %) vastaajista arvioi median lietsovan pelkoa ja turvattomuutta. Nämä kaksi kysymystä esitettiin myös vuoden 2015 kyselyssä. Uutisotsikoiden herättämä pelko on vähentynyt kahdessa vuodessa 22 prosentista 12 prosenttiin. Samoin median herättämä pelko ja turvattomuus on vähentynyt 69 prosentista 49 prosenttiin.

Yli puolet vastaajista (54 %) arvioi sosiaalisen median sisältävän paljon tarkoituksella harhaanjohtavaa tietoa. Koulutustaustan perusteella kaikkein voimakkaimmin tätä mieltä olivat korkeakoulututkinnon suorittaneet henkilöt. Vain 18 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että sosiaalinen media levittää vihapuhetta ja se herättää hänessä pelkoa. Nuorimmat vastaajat (18-34 -vuotiaat) olivat vahvimmin eri mieltä ja vanhin ikäryhmä (65-79 -vuotiaat) samaa mieltä siitä, että sosiaalinen media levittää vihapuhetta ja herättää pelkoa. Tosin on huomioitava, että iäkkäimpiä lukuun ottamatta kaikista muista ikäryhmistä vain noin joka kuudes (16-17 %) oli sitä mieltä, että sosiaalisen median levittämä vihapuhe herättää pelkoa. Nuorimmasta ikäryhmästä useampi kuin joka neljäs (28 %) ja 55-64 -vuotiaista useampi kuin joka kolmas (37 %) ei ollut samaa eikä eri mieltä siitä sosiaalisen median levittämän vihapuheen herättämästä pelosta.

Ulkomaisten medioiden ja tietolähteiden käyttö tiedonhankinnassa oli yleisintä nuorimmassa ikäryhmässä ja osuus laski, mitä vanhemmasta vastaajasta oli kyse. Vastaavasti mitä korkeampi koulutus vastaajalla oli, sitä todennäköisemmin hän käytti ulkomaisia tietolähteitä kansallisten valtamedioiden lisäksi tiedonhankinnassa. Kaksi nuorinta ikäryhmää eli alle 44-vuotiaat vastaajat olivat yleisimmin sitä mieltä, että sosiaalinen media levittää monipuolisemmin tietoa, jota valtamedia ei tuo esiin. Epätietoisten määrä oli jopa yli 40 prosenttia kaikissa ikäryhmissä. Koulutuksen mukaan jaoteltuna korkeakoulututkinnon suorittaneissa oli vähiten (37 %) ja ammattitutkinnon suorittaneissa eniten (47 %) epätietoisia väittämästä.

Median herättämässä turvattomuuden tunteessa ja pelossa esiintyi sukupuoliero, sillä naiset vastasivat miehiä useammin, että uutisotsikot sekä sosiaalisen media levittämät vihapuheet herättävät pelkoa. Miehet taas ilmoittivat käyttävänsä enemmän ulkomaisia medioita ja tietolähteitä kansallisten valtamedioiden lisäksi tiedonhankinnassa.

Teknologiakehityksen vaikutus turvallisuuden tunteelle

Kuvio 10: Teknologiakehityksen vaikutus sosiaalisiin suhteisiin ja turvallisuuteen (%)

Valtaosa vastaajista (64 %) oli sitä mieltä, että tulevaisuus vähentää ihmisten välistä vuorovaikutusta. Tämä vuorovaikutuksen katoaminen aiheutti 42 prosentin mielestä turvattomuutta; tosin jopa 38 prosenttia vastaajista ei ottanut kantaa siihen, aiheuttaako tämä turvattomuutta. Lähes yhtä suuri joukko (40 %) vastaajista ilmoitti, että teknologiakehitys aiheuttaa turvattomuutta työpaikkojen katoamisen osalta.

Eryityisesti kyselyn vanhin ikäryhmä (65-79 -vuotiaat) olivat sitä mieltä, että teknologia tulee vähentämään ihmisten välistä suoraa vuorovaikutusta. Korkeakoulututkinnon suorittaneet olivat muita useammin eri mieltä tämän väit-

tämän kanssa. Joka toinen (47-49 %) yli 45-vuotias oli sitä mieltä, että teknologia aiheuttaa turvattomuutta ihmisten välisen suoran vuorovaikutuksen katoamisen osalta. Nuorimmassa ikäryhmässä (18-34 -vuotiaat) tätä mieltä oli lähes joka kolmas (30 %). Nuorisobarometrin mukaan suuri osa nuorista ei toivo teknologian roolin ihmisten elämässä vahvistuvan nykyisestä, vaikka he pitävätkin sitä hyvin todennäköisenä (Myllyniemi 2017, 20-22). Koulutustaustalla oli merkitystä siinä, kuinka paljon tämän nähtiin aiheuttavan turvattomuutta: joka toinen (51 %) kansakoulun tai peruskoulun käyneistä oli väitteen kanssa samaa mieltä, kun vastaaja osuus korkeakoulututkinnon suorittaneista oli 34 prosenttia. Yli 55-vuotiaat kokivat nuorempia ikäluokkia enemmän teknologiakehityksen aiheuttamaa turvattomuutta työpaikkojen katoamisen osalta. Tosin jopa 43-44 prosenttia ikäryhmissä 18-34 -sekä 45-54 -vuotiaat ei ollut väittämän kanssa samaa eikä eri mieltä, joten työpaikkojen katoamiseen ei yleisesti ottaen uskottu tai asia koettiin yleisen kehityksen mukaisena luontaisena, ei pelottavana asiana. Työpaikkojen katoamisen aiheuttama turvattomuus näkyi varsinkin kansa- tai peruskoulun käyneiden (47 %) ja ammattitutkinnon suorittaneiden (44 %) vastauksissa, ei niin usein opisto-, ammattikorkeakoulu- tai korkeakoulututkinnon (35-36 %) suorittaneilla.

Kaikkien kysymysten kohdalla on nähtävillä eroja maaseudun ja kaupunkien asukkaiden välillä siten, että maaseudun asukkaat kokevat teknologian yleisemmin uhkana sosiaaliselle vuorovaikutukselle ja työpaikkojen katoamiselle kuin kaupunkilaiset. Analyysi soittaa kuitenkin, että ikämuuttuja on merkittävämpi selittävä tekijä, joten erot johtuvat todennäköisesti siitä, että maaseutuvastaajissa on vähemmän nuoria.

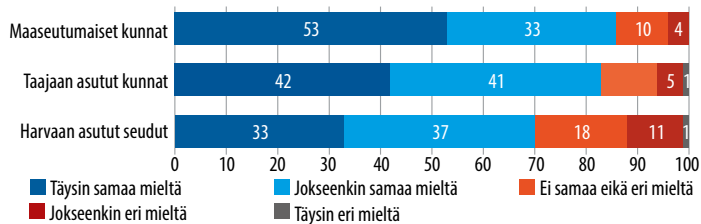
Oman asuinalueen turvallisuus

Kolme vastaajaa neljästä (75 %) ilmoitti, että lasten on turvallista liikkua asuinalueella ilman aikuisten valvontaa ja kymmenen prosenttia oli eri mieltä. Maaseutua pidettiin yleisesti kaupunkeja turvallisempänä asuinympäristönä, sillä vain 12 prosenttia piti kaupunkia turvallisempänä asuinympäristönä. Asuinalueiden eriarvoistuminen oli 67 prosentin mielestä Suomessa kasvava ongelma¹⁰. Neljäsosa (23 %) ei ollut väittämän kanssa samaa eikä eri mieltä. Maaseu-

---

10 EVA:n arvo- ja asennetutkimuksen mukaan kasvukeskusten ja syrjäseutujen vastakkainasettelu on hieman tasoittunut 2000-luvulta, mutta se on merkittävästi kärjekkäämpi kuin 1990-luvulla. Syrjäseuduilla huoli koskee toimeentulon mahdollisuuksia, seutujen yleistä elinvoimaisuutta ja asuinkelpoisuutta sekä myös esimerkiksi asuntovarallisuuden arvon säilymistä. Kasvukeskuksissa taas pohditaan syrjäseuduille tehtävien tulonsiirtojen ja kansallisten voimavarojen hajauttamisen mielekkyyttä. (Haavisto 2016/a, 27-30.)

dulla asuvat henkilöt arvioivat kaikkein yleisemmin, että lasten on turvallista liikkua ilman aikuisia ja maaseutu on kaupunkia turvallisempi asuin ympäristö. Tosin maaseudulla asuvat kokivat alueellisen eriarvoistuminen vahvempaan kuin kaupunkilaiset. Tilastollisen kuntaryhmävertailun mukaan taajaan asuttujen kuntien asukkaat olivat väittämän mukaan useammin samaa mieltä kuin harvaan asuttujen seutujen asukkaat. Aineistosta ei käynyt ilmi, miksi harvaan asuttujen seutujen vastaajat arvelivat yleisemmin, että lasten ei ole turvallista liikkua ilman aikuisten valvontaa. Esimerkiksi vastauksissa alle 10-vuotiaiden suurimmissa turvallisuusuhissa (muun muassa, liikenne, rikokset tai tapaturmat) ei esiintynyt eroavaisuuksia asuinpaikan perusteella.

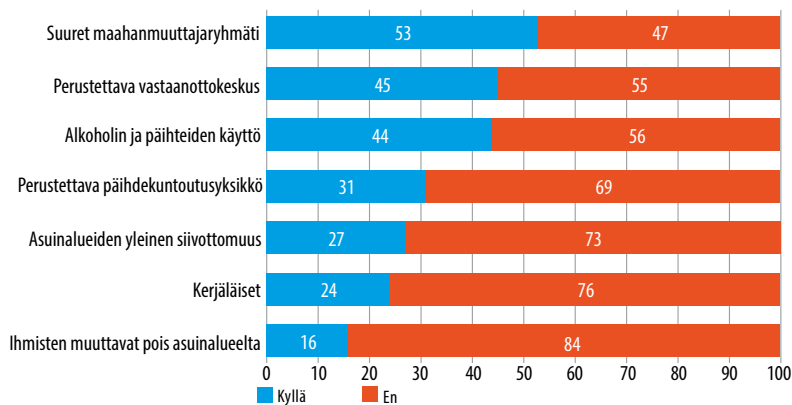

Kuvio 11: Lasten on turvallista liikkua asuinalueellani ilman aikuisten valvontaa

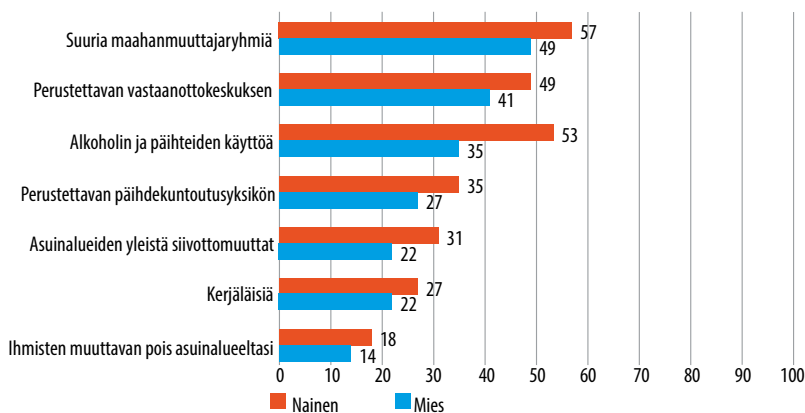
Yli kahdeksan vastaajaa kymmenestä (84 %) koki, ettei asuinalueen turvallisuudessa ollut tapahtunut muutosta viimeisen kolmen vuoden aikana. Mikäli muutosta oli tapahtunut, oli suunta ollut useimmiten turvallisuuden vähentyminen (12,5 prosenttia vastaajista) kuin sen lisääntyminen (3,3 prosenttia vastaajista). Muutossuunnan negatiivisuus oli jyrkempi kuin 2015, vaikka kysymys ei olekaan asteikkomuutoksen johdosta suoraan vertailukelpoinen.

Kaikista vastaajista yhteensä 53 prosenttia koki itsensä turvattomaksi nähdessään ympärillään suuria maahanmuuttajaryhmiä, 45 prosenttia perustetavan vastaanottokeskuksen ja 44 prosenttia alkoholin ja päihteiden käyttöä. Muiden mitattujen tekijöiden vaikutukset turvallisuuden tunteen heikkenemiseen olivat huomattavasti vähäisempiä. Vuosien 2015 ja 2017 kyselyssä oli kolme samaa tekijää ja kaikkien näiden osalta turvattomuuden kokemus on vuonna 2017 vähäisempää. Vuonna 2015 alkoholin ja muiden päihteiden käyttö herätti turvattomuutta jopa 62 prosentissa vastaajista, kerjäläiset 33 prosentissa ja

ihmisten poismuutto 20 prosentissa vastaajista. Alkoholin ja päihteiden käyttö herätti turvattomuutta etenkin naisissa, vanhuksset ja kaupungeissa asuvissa henkilöissä. Kaikki kyselyssä mainitut tekijät herättivät enemmän pelkoa naisissa kuin miehissä.

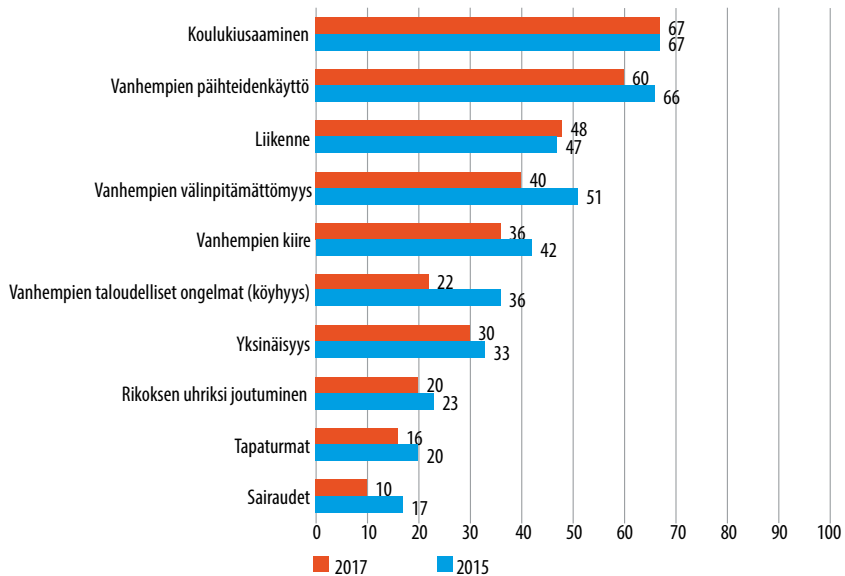
Kuvio 12: Turvattomuutta tuottavat tekijät (%)

Kuvio 13: Turvattomuutta tuottavat tekijät sukupuolen mukaan (%)

Alle 10-vuotiaiden turvattuustekijät

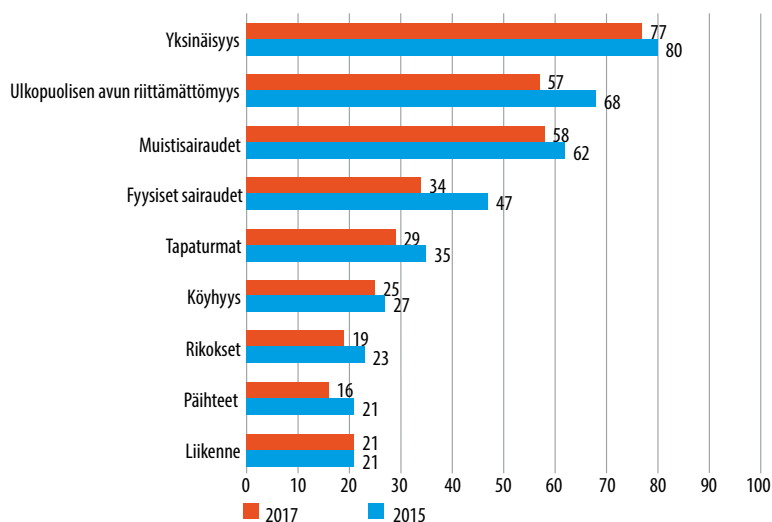
Vastaajien arvioidessa alle 10-vuotiaiden lasten suurimpia turvattuustekijöitä, nousi kolmen kärkeen: koulukiusaaminen (67 prosenttia vastaajista), vanhempien päihteidenkäyttö (60 prosenttia vastaajista) sekä liikenne (48 prosenttia vastaajista). Vuoden 2015 tutkimuksessa kolmen kärki oli: koulukiusaaminen (67 %), vanhempien päihteidenkäyttö (66 %) sekä vanhempien välinpitämättömyys (51 %). Vanhempien välinpitämättömyys oli nyt toteutetussa tutkimuksessa neljänneksi suurin turvattuustekijä, kun se vuonna 2015 oli liikenne. Liikenne oli ainoa turvattuustekijä, jonka osuus oli noussut kahdessa vuodessa. Kiusaamisesta pidettiin molempina vuosina yhtä suurena uhkana, mutta muiden turvattuustekijöiden kohdalla vastaajat pitivät niitä vähäisempinä kuin vuonna 2015. Avovastauksissa nousivat esiin myös liiallinen internetin ja sosiaalisen median käyttö, perheiden pahoinvointi, kuten avioerot, sairaudet tai taloudelliset ongelmat sekä asuinympäristön levottomuuteen.

Kuvio 14: Pienten lasten (alle 10 v.) suurimmat turvattuustekijät (%)

Vanhusten turvattomuustekijät

Vanhusten suurimpina turvattomuustekijöinä nähtiin yksinäisyys (77 %), muistisairaudet (58 %) sekä ulkopuolisen avun riittämättömyys (57 %). Avovastauksissa mainittiin erityisesti laitostuminen, huono ja välinpitämätön hoidon taso hoitolaitoksissa sekä läheisten välinpitämättömyys ja vanhusten hyväksikäyttö taloudellisessa mielessä. Liikennettä lukuun ottamatta kaikki turvattomuustekijät koettiin vähäisempinä; suurin lasku oli ulkopuolisen riittämättömyydessä sekä fyysisissä sairauksissa.

Kuvio 15: Iäkkäiden suurimmat turvallisuusuhat (%)

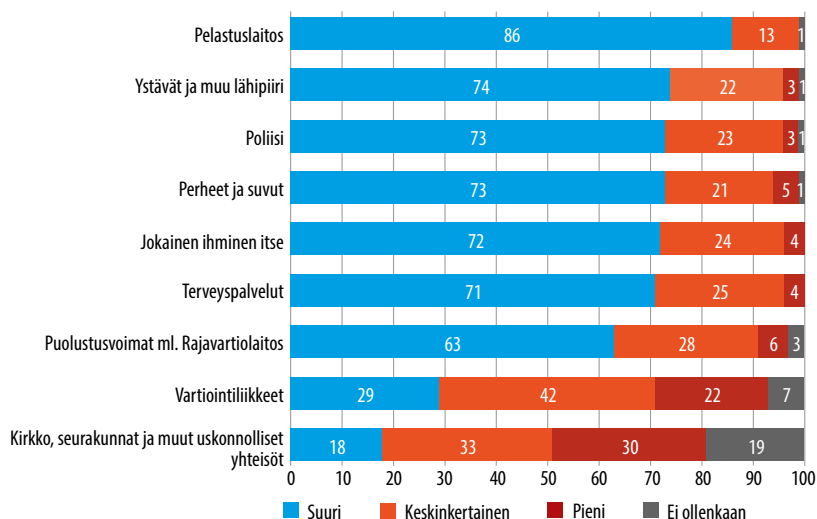
Turvallisuuden tunnetta lisäävät tahot

Vastaajat arvioivat pelastuslaitoksella olevan suurin merkitys turvallisuuden tunteen lisäämisessä¹¹ (ka 3,8 / asteikko 4-1, jossa 4=suuri ja 1=ei ollenkaan). Yhtä tärkeinä (ka 3,7 / 71-74 %) turvallisuuden tunteen lisäämisessä koettiin

¹¹ Uusimman Poliisibarometrin mukaan poliisin, palo- ja pelastustoimen, tullin, rajavartiolaitoksen, terveydenhuollon, puolustusvoimien, koulujen, sosiaalitoimen ja myös yksityisten yritysten roolin erittäin tärkeäksi kokevien vastaajien osuudet olivat korkeimpia kuin koskaan ennen tutkimushistorian (1999–2016) aikana. Kuten muinakin vuosina luottamus palo- ja pelastusalan ammattilaisten toimintaan on kaikkein vahvinta. (SM/a 2016, 7)

ystävät ja muu lähipiiri, poliisi, perheet ja suvut, jokainen ihminen itse sekä terveyspalvelut (ka 3,7)¹². Turvallisuuden tunteen lisääntymiseen vaikuttaa tämän perusteella sekä yksilön oma kompetenssi huolehtia itsestään että varmuus tuen ja palveluiden saamisesta myös viranomaisilta. Tarkastelluista tahoista vähäisin rooli oli kirkolla, seurakunnilla ja muilla uskonnollisilla yhteisöillä (ka 2,5) sekä vartiointiliikkeillä (ka 2,9). Kysymys ei ole suoraan vertailukelpoinen vuoden 2015 tutkimukseen asteikkomuutoksen johdosta, joskin keskeisten tahojen tärkeysjärjestyksessä ei ollut käytännössä tapahtunut muutoksia. Naisten vastauksissa korostuivat perhe, suku, ystävät ja muut kuin niin sanottua kovaa turvallisuutta edustavat tahot, poikkeuksena vartiointiliikkeet. Miesten turvallisuuden tunnetta lisäsivät erityisesti poliisi, puolustusvoimat ja pelastuslaitos, vaikka niiden osuus oli korkea myös naisilla.

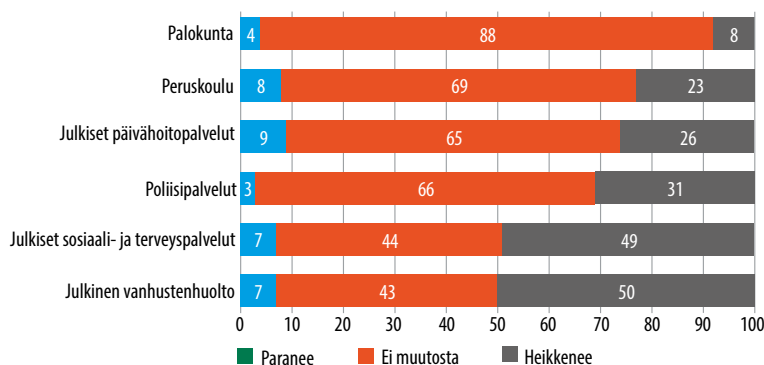
Kuvio 16: Turvallisuuden tunnetta lisäävät tahot (%)

12 Kansan arvot 2015 -kyselyn mukaan suomalaiset luottavat kaikkein vahvimmin koulutusjärjestelmään (91 %) ja poliisiin (90 %). Terveystenhoito on kolmantena (81 %) ja siitä seuraavina puolustusvoimat (76 %), oikeuslaitos (75 %) ja suomalaiset yritykset (73 %). Alle puolet vastaajista luotti kirkkoon (46 %) tai eduskuntaan (43 %). Vielä harvinaisempaa oli luotto muun muassa hallitusta (38 %), kuntapäätäjistä (32 %) tai mediaa (27 %). (Emt.)

Aikaisempien kyselyiden mukaan suomalaisilla on suuri luottamus yhteiskunnan kykyyn toipua ennalleen esimerkiksi pandemiasta, terroriteosta tai mellakoinnista (Laurikainen 2016, 22-23)¹³ ja usko siihen, että Suomessa on varauduttu hyvin erilaisiin uhkiin (MTS 2016). MTS:n kyselyn mukaan vastaajat arvelivat, että Suomessa on varauduttu melko tai erittäin hyvin erilaisiin tartuntatauteihin (84 %), ympäristöuhkiin (80 %), suuronnettomuuksiin (80 %), aseellisiin hyökkäyksiin (70 %) ja moniin muihin kysytyihin uhkiin. Heikoimmat arviot saivat Suomen varautuminen talouskriisiin (melko tai erittäin huonosti 61%) ja hallitsemattomaan maahanmuuttoon (59 %), mutta näissäkin osuudet olivat varsin positiiviset.

Muutokset palveluiden saatavuudessa

Tutkimuksen lopuksi vastaajat arvioivat erilaisten palvelujen saatavuuden muutosta asuinalueellaan seuraavien kolmen vuoden aikana. Vähiten muutosta arveltiin tapahtuvan palokuntapalveluiden saatavuudessa. Vastaajat arvelivat yleisemmin, että palvelut heikkenevät (3-9 %) kuin paranevat (9-50 %). Heikoimman tuloksen vertailussa saivat julkinen vanhustenhuolto sekä julkiset sosiaali- ja terveystyöpalvelut: puolet vastaajista arvelivat palveluiden heikkenevän. Kolmannes vastaajista arveli poliisipalveluiden heikkenevän ja neljäsosa peruskoulun ja julkisten päivähoitopalveluiden saatavuuden huononevan.

Kuvio 17: Käsitys palveluiden saatavuuden muutoksista seuraavan kolmen vuoden aikana (%)

13 Haitallisimpana onnettomuutena, josta toipuminen olisi vaikeinta, olisi öljykatastrofi Itämerellä. Luottamus yhteiskunnan toipumiseen kyberhyökkäyksestä on vähäistä viidesosalla (21 %) vastaajista. Viidesosa (20 %) epäilee yhteiskunnan kykyä toipua ydinvoimalaonnettomuudesta. (Laurikainen 2016, 22-23.)

5. Turvallisuus tunteena ja kokemuksesta yksilö- ja ryhmähaastatteluaineistossa

Tutkimushankkeessa kerättiin 20 hengen haastatteluaineisto, jolla haluttiin syventää ja täydentää kyselyn tuloksia. Haastatteluissa käsiteltiin seuraavia kyselylomakkeesta valittuja teemoja: tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu, asuin- ja elinympäristön turvallisuus, taloudellinen turvattomuus, luottamus yhteiskuntaa ja poliittista päätöksentekoa kohtaan sekä luottamus palveluiden ja avun saamiseen. Tavoitteena oli kerätä vastaajien kokemuksia sekä käsityksiä siitä, miten erilaiset teemat kuten tasa-arvoisuus, toimeentulo ja terveys vaikuttavat koettuun turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen.

5.1 Selviytyminen häiriötilanteissa

Haastateltavat olivat luovia pohtiessaan erilaisia selviytymisstrategioita ja luottivat omiin, tuttavapiirin ja viranomaisten kykyyn selviytyä erilaisista uhista. Vaikeuksia arveltiin syntyvän vasta siinä tapauksessa, että häiriötilanne kestää kauan, erilaiset häiriöt tapahtuvat samanaikaisesti tai henkilö tarvitsee muiden ihmisten apua liikkumisessa tai muissa arkitoimissa.

Arkielämän toimintojen vaikeutumisen lisäksi moni haastateltava tunnistui sähkösaannin liittyvän pitkälti viihteen kuluttamiseen; internetin käyttö, elokuvien katselu ja pelaaminen liittyivät olennaisesti haastateltavien tai heidän lastensa vapaa-aikaan. Sähköttömyydellä nähtiin olevan myös positiivisia vaikutuksia, sillä jatkuva sähköisen ja sosiaalisen median seuraaminen koettiin rasittavana tottumuksena. Tilanne, jossa internetin seuraaminen olisi mahdollista, koettiin toisaalta vapauttavana.

Uusea haastateltava ilmoitti lähtevänsä pitkän sähkö- tai vesikatkon sattuessa mökille tai maaseudulle, jossa esimerkiksi sähköntarvetta ei pidetty yhtä suure-

na kuin kaupungeissa. He arvelivat peseytymisen, ruuan ja juomaveden hankkimisen sekä lämmityksen olevan helpompaa maaseudulla tai metsässä.

”No kaupungissa ei kovin kauaa (selviä) mut jos maalla on niin siellä on, paikkoja mistä saan vettä jos olen mökillä tai, kaupungissa se on huonompaa mennä, mistään kattomaan. Tietysti niin kauan ku kaupassa vettä riittää niin helpottaa.”

Haastatteluissa ilmeni, että elintarvikkeiden myynnin keskeytyminen ei tuottaisi kovin paljon ongelmia, sillä suurin osa oli varautunut siihen, ettei pysyisi esimerkiksi sairastumisen takia käymään kaupassa useampaan päivään. Ruokien pilaantuminen ja vaikeus maksaa ruokaostokset kaupassa sähkökatkoksen myötä mietityttivät vastaajia. Veden noutamista pidettiin vaivalloisena asiana varsinkin niillä, joilla ei ollut taloudessa autoa tai hissiä.

”No ensimmäisenä mä alan miettiin sitä et onko kesä vai talvi että voiko jääkaappi pelastaa parvekkeelle et se on ensimmäinen että yrittää pitää sen ruuan mahdollisimman, käyttökelpoisena. Toki siis kuivakaapissa on meillä sen verran ruokaa kertynyt vuosien mittaan että, semmonen että jos ois parista päivästä kyse niin siinä ei tulis mitään ongelmaa.”

Julkisen liikenteen pysähtymistä ei pidetty kovin suurena ongelmana. Haastateltavat ilmaisivat tällaisessa tapauksessa siirtyvän yksityisautoiluun, pyöräilyyn tai kävelyyn tai välttävän yksinkertaisesti liikkumista.

”Mulla on oma auto et pystys sillä, liikkuun tietysti et jos ei bensaa tulis asemille mistään niin sit se ois vähän nihkeetä. Sitä on niin vaikee tehdä itte.”

Yksittäisissä vastauksissa ilmeni, ettei henkilö ollut varautunut edellä käsiteltyihin asioihin lainkaan ja se herätti vastaajissa turvattomuutta. Haavoittuvimpia olivat liikuntarajoitteiset ja ikääntyneet henkilöt, jotka eivät suoriutuneet itsenäisesti liikkumisesta tai kaupassa käynnissä, ja jotka olivat riippuvaisia avun saamisesta puhelimella. Ajatus yhteydenpidon katkeamisesta läheisiin ja vaikeus saada hätätilanteessa apua huolestutti tai ahdisti tosin monia vastaajia. Yksittäisissä vastauksissa todettiin, että pimeys tuntuisi pelottavalta, jos sähköt olisivat poikki pitkään syksyllä tai talvella.

5.2 Turvallisuudentunne omalla alueella

Turvallisuuden tunnetta horjuttavana tekijänä mainittiin asuinalueella tapahtuneet henkirikokset tai muut vakavat rikostapaukset tai rikossarjat, kuten kellaritai polkupyörävarkaudet. Pelkoa tai turvattomuutta herättivät myös selvästi käyttäytyvät päihdeongelmaiset, ympäristön töhriminen ja graffitit, äärioikeistolainen tai maahanmuuttokriittinen liikehdintä, uudet asuinalueet tai -kerrostalokorttelit oman asuinalueen läheisyydessä sekä liikenteen kasvu. Haastateltavat eivät kokeneet pystyvänsä vaikuttamaan oman elinympäristönsä turvallisuuteen varsinaan silloin, jos turvattomuusuhat liittyivät liikenteeseen tai muiden ihmisten käyttäytymiseen, kuten häiriötä aiheuttavaan pähteiden käyttöön.

Turvallisuuden tunnetta lisäsivät luonto, tutut naapurit ja asukkaat lähisuorilla, vartioiden ja poliisien näkyvyys sekä lapsiperheiden läsnäolo

„..siinä asuu myös lapsiperheitä siinä alueella niin siinä, jotenkin se lapsiperheitten olemassaolo siinä vieressä niin aiheuttaa sen että, tulee semmonen turvallinen tunne et jos nääki pystyy tässä elään niin minkä takia minä en voisi [naurahtaa].”

5.3 Tasa-arvo ja oikeudenmukainen kohtelu

Heikossa yhteiskunnallisessa asemassa oleviksi ryhmiä mainittiin työttömät, sairaat, opiskelijat, eläkeläiset, laitoshoidossa olevat vanhukset, maanviljelijät sekä yksin asuvat henkilöt. Kaikkien näiden ihmisryhmien kohdalla suurimpina riskitekijöinä nähtiin yksin jääminen sekä alhainen tulotaso. Vastausten perusteella taloudellinen kantokyky oli ratkaiseva tekijä ihmisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunteen kannalta:

V: Ei, ei se toteudu, vaikka siihen ehkä pyritään ja siitä puhutaan mut ei se vaan toteudu että, ei et kyl hirveen paljon rahaki ratkasee et jos sulla on rahaa niin sä pystyt sitte, tavallaan hoidattamaan itteäs ja järjestämään omia asioita ja näin pois päin mut sit toisaalta jos ei sulla oo rahaa esimerkiksi tai edes kykeneviä läheisiä niin, ei sitä apua tuu sulle koskaan kukaan tarjoamaan ja, sitte myös

että.. ku se raha niin paljon säätelee, että sä saat myös parempaa kohtelua monesti, jos on, et sillä rahalla on tosi paljon valtaa.

Haavoittuvina ihmisryhminä pidettiin myös maahanmuuttajia sekä erilaisia vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä. Haastatteluissa toistui huoli niin vanhuksenhuollon heikosta resursoinnista sekä suoranaisesti laiminlyönneistä kuin maahanmuuttokriittisten näkökulmien saamasta liiallisesta huomiosta ja vaikutusvallasta yhteiskunnassa. Työttömyyttä pidettiin hyvin yleisesti huolestuttavana asiana, sillä se vaikuttaa vahvasti arkeen (muun muassa vaikeus selviytyä menoista ja esimerkiksi vuokrata asunto) ja myös tulevaisuuteen (muun muassa pitkäaikaistyöttömyyden uhka ja vaikutus eläkkeeseen). Erityisesti 50-60 -vuotiaiden päätymistä työttömiksi pidettiin vakavana asiana, koska heidän uudelleentyöllistymisensä on vaikeaa.

V: Niin kyl mä kans luulen että toi, mitä hallitus nyt on aika jatkuvasti puhunu että ollaan kriisissä ja kaikesta pitää leikata ja.. niin edelleen nii varmaan.. aika paljonkin tuo on tuonu semmosta, turvattomuuden tunnetta ja monessa asiassa just vaikka, hoitoalalla että tuleeko burnouttia ja mitä jos jää työttömäksi ja pääseekö ikinä eläkkeelle ja vähän sellasta, niin ehkä sellasta yleistä epävarmuutta.

Tasa-arvossa tapahtuneiden muutoksesta vastaajilla oli osittain vastakkaisia mielipiteitä. Joidenkin mielestä tasa-arvo oli heikentynyt esimerkiksi sukupuolten välillä sekä työttömien ja opiskelijoiden kohdalla suhteessa työssäkävijöihin. Tasa-arvoisen kohtelun heikkenemisen lisäksi vastaajat kokivat välinpitämättömyyden ja itsekkyyden lisääntyneen suomalaisessa yhteiskunnassa. Tällä tarkoitettiin sitä, että ihmiset myös vaativat aikaisempaa enemmän ja niukoista resursseista taistellaan entistä tiukemmin. Tosin muutama haastateltava arveli, että tasa-arvoasioissa ei ole tapahtunut varsinaisesti muutosta, mutta asiasta uutisoidaan mediassa nykyään herkemmin, jolloin jää mielikuva, että tilanne on heikentynyt.

V: Niin kun selkeesti, valtiot ja kunnat on köyhtyny tai siin, en mä tiää ehkä köyhtyny mut ainaki säästää joka asiassa, kaikis mennään johonki äärimmäiseen tehokkuuteen. Että, tingitään asioista mistä ei pitäis ehkä tinkiä että.. siin.. Et ohan se nyt aika väärin että tommonen säästäminen tehdään ihmisten hyvinvoinnista.

V: Mut se kertoo mun mielestä tosi paljon ehkä siitä nykyajan ihmisyydestä et semmone inhimillisuus on jonkin verran kadonnu ja mun mielestä se luo vähän semmosta turvattomuutta että ihmisistä on tehty vähän semmosia tehokkaita robotteja ja vaan oman edun ajajia.

Toisen näkökulman mukaan kehitys on menossa parempaan suuntaan. Moni haastateltava tunnisti, että Suomessa tavoitellaan kansalaisten yhdenmukaista ja tasa-arvoista kohtelua, vaikka se ei toteudukaan täydellisesti. Taloudellisen aseman nähtiin periytyvän edelleen vahvasti, vaikka ”täällä pystyy köyhäkin opiskella, johonkin asti ainakin”. Suomen tilannetta pidettiin myös huomattavasti parempana kuin useissa muissa maissa ja positiivisina asioina mainittiin yleisimmin ilmainen koulunkäynti ja terveydenhuolto sekä sukupuolten välinen tasa-arvo. Positiivisina edistysaskeleina mainittiin tasa-arvoinen avioliitto ja vammaisia ihmisiä koskevan YK:n ihmisoikeussopimuksen allekirjoittaminen.

V: Mä oon todella hyvässä asemassa, kun olen kerran valkoihoinen nainen suomalaisessa yhteiskunnassa, joka on tällä hetkellä töissä.

Huonona kehityksenä pidettiin sote-uudistuksen aiheuttamaa huolta palveluiden tasavertaisesta saatavuudesta, koulutusleikkauksia, toimeentulotukien siirtoa Kelaan sekä työttömien aktivoimis- ja työllistämistoimia, jotka koettiin nöyryyttävinä. Eläkeläisten tilanteesta oltiin huolestuneita ja moni koki, että eläkkeet eivät ole nousseet indeksin mukana ja moni elää köyhyysloukussa. Hyvinvoinnin koettiin jakautuvan epätasa-arvoisesti pieni- ja hyvätuloisten välillä myös siinä, kuka on oikeutettu saamaan palveluita ja laadukasta hoitoa. Puheenvuoroissa esiintyi epäilyä, että myös huono-osaisten ja pienituloisten välillä tehdään erottelua siten, että tietyt ryhmät saavat enemmän etuuksia kuin muut. Kritiikkiä annettiin myös siitä, että tuensaantimahdollisuuksista ei avoimesti kerrota Kelassa, joten ihmiset eivät osaa hakea sitä tukea, mihin he olisivat oikeutettuja. Iäkkäiden koettiin saavan nuoria huonommin sosiaali- ja terveystalvueluita ja kaikkein parhaiten palveluiden piiriin pääsevät ne, jotka osaavat sitä vaatia. Kuntien yhdistymisen myötä myös palveluiden todettiin siirtyneen kauemmas kasvukeskuksiin, mikä aiheuttaa maaseudulla ja harvaan asutuilla alueilla alueellista eriarvoisuutta.

V: Niin ja sit must on nuo isot tuloerot että on ihan hirveitä eroja siis ihmisten välillä siit et miten, toiset kitkuttelee hirveen pienillä rahoilla ja.. sit joillaki on vaan sitte.. maksetaan obligaatioita vaikka firma ei oo tuottanu ees mitään erityistä tulosta että on yt:itä ollu ja kaikkea. Siit tulee semmoinen epäoikeudenmukaisuuden tunne että, kuitenkin olevinaan ollaan hyvinvointivaltiossa. Sit jos ne on kaikki köyhät eläkeläiset ja ihmiset jotka ei osaa välttämättä ees pitää puoliaan niis pieniskään asioissa. Missä ne voi sitte, hakee asumistukee ja kaikkee.

V: Nii ei sillee välitetä kyllä ihmisistä et ne on vaan numeroita paperilla. Ne on menoeriä.

Haastateltavat kuvasivat miten työttömän, päihdeongelman tai pitkäaikaisairaaseen asemassa oleva henkilö leimautuu toisen luokan kansalaiseksi, jonka täytyy erikseen ansaita luottamus uudelleen ja osoittaa olevansa kyvykäs huolehtimaan taloudestaan ja itsestään. Yhteiskunnan tuen saamisella nähtiin olevan varjopuolena oman autonomian heikkenemistä.

V: Ei kaikkia kyllä kohdella ihan oikeudenmukaisesti koska yllättävän paljon kun on ite tosiaan tehny.. asuminen palveluissa laadun arviointia ja sieltä kautta haastatellu paljon ihmisiä, päihdepuolen, mielenterveys, kehitysvamma, liikuntavamma, niin.. paljon.. paljon löytyy ihan suoranaisia ihmisoikeuksien polkemista ja sellasta että jos.. jos.. sulla on joku juttu minkä takia tarvitset vähän tukea arkees niin sit sulta voidaan viedä... kymmenkertanen määrä siihen tuen määrään niin sulta viedään oikeuksia ja päätäntävaltaa ja tällasta niin, en todellakaan nää että kohdeltais oikeudenmukaisesti kaikkia.

5.4 Luottamus ja hyväksyntä poliittista päätöksentekoa kohtaan

Tyytyväisyys eduskunnan ja valtionjohtoon jakautui kahtia sen suhteen, että ulkopoliitikassa moni koki, että Suomi seuraa liikaa muiden maiden kehitystä ja mielipiteitä muun muassa suhteessa Venäjään, mutta sisäpolitiikassa ja globaaleissa asioissa johto on ajanhermolla ja tietoinen maailman muutoksista. Il-

mastomuutokseen ja kyberturvallisuudelta osalta vastauksissa esiintyi epävarmuutta siitä, onko Suomi ja toisaalta myöskään muu maailma perillä riittävästi.

V: Jos miettii vaan sitä eduskuntaa ja niitten päätöksiä niin mun mielestä ne on luonu ainakin.. sellasen tunnelman, että niillä on, langat omissa käsissä ja täällä Suomessa tehdään omaa turvallisuutta kuntoon, että ei mulla oo sitä kautta mitään huonoo sanottavaa.

V: Niin mua häiritsee tää nykyinen hallitus ku se on niin tempoileva, ne jotain päättää ja sitte ne vetää takasin niin, jotenki mä koen itteni siinä turvattomaks ku ei tiedä missä mennään ku koko ajan muuttuu nää kaikki tilanteet ettei oo semmosta jatkuvuutta ja semmosta pysyvyyttä tai jotain semmosta siis.. Niin semmosta et ei oo turvallista olla kun kaikki muuttuu niin hirveesti. Tietysti se on tää maailman tilannekin ja tää aika mutta kyllä mun mielestä toi hallitus on kyllä jotenkin niin ollu semmonen..

Keinoja, joilla hallitus ja eduskunta voivat lisätä turvallisuudentunnetta olivat tiukka rajavalvonta ja -tarkastukset, maahantulorajoitukset, armeijan toimintakyvyn ja varustetason ylläpito, poliisiresurssien sekä ennalta ehkäisevän toiminnan turvaaminen sekä kieltä myydä maa-alueita Itä-Suomesta Venäjälle. Turvallisuudentunnetta ja hyvinvointia lisäävinä toimina mainittiin lähinnä toimet, joilla varmistetaan ihmisten taloudellinen selviytyminen työttömyyden, eläkkeen tai sairastumisen koittaessa. Liikuntarajoitteisten, mielenterveysongelmaisten ja pienituloisten lapsiperheiden arjessa selviytymisen puolesta oltiin huolissaan ennalta ehkäisevien ja kotiin tuotavien tukipalveluiden leikkausten takia. Sääntelyä toivottiin purettavan niiltä osin, mitkä estävät työttömien opiskelun ja pakottavat toimeettomuuteen.

Yksittäisissä kommentteissa todettiin myös, että jokaisella ihmisellä on viime kädessä vastuu itsestään eikä kansalaisten tule odottaa yhteiskunnan tuotavan heille automaattisesti kaikki heidän toivomansa palvelut.

V: Et en mä koskaan liikaa tavallaan luottaakaan edes siihen valtion apuun mut kyllä se tarjoaa apua, semmoset välttämättömimmät mut se päävastuu on aina sit ihmisellä kuitenkin.

Haastatteluissa ei noussut esiin inhimillisten ja taloudellisten arvojen välistä eroavaisuutta siten, että yhteiskunnassa tehdään leikkauksia sosiaalisen hyvinvoinnin kustannuksella, vaikka jonkinlaista priorisointia joudutaan tekemään leikkauskohteita valittaessa. Ainoana kohteena mainittiin maahanmuuttajat, joiden tukemisen ajateltiin vievän resursseja suoraan suomalaisten hyvinvoinnin tukemiselta.

V: No hallituksen toimet kun ne leikkaa jatkuvasti rahaa, sitten tää kun tänne tulee jatkuvasti maahanmuuttajia jolle pitää sitten maksaa kaiken maailman tuet, nii sitte ei suomalaisille riitä rahat ja.. mitäs vielä? Se on se lasten tulevaisuus että minkälaiseks tää maailma sitte oikein muuttuu.

V: Niin resurssien puute tuntuu olevan jotakuinkin kaikkien ongelmien takana et kyl mä ymmärrän ettei niit oo mut, niin en tiiä onks se sitä et niitä ei oo vai sit et niitä ei vaan osata kohdistaa oikein että, ei kyl käy kateeks noit päättäväs asemas olevii että..

Euroopassa tapahtuneet terroriteot herättivät paljon keskustelua. Keskustelun yleissävy oli sillä kannalla, että Suomi ei ole potentiaalinen kohde, koska valtio ei ole poliittisesti tai maailmanlaajuisesti merkittävässä asemassa. Terroristeilla ei ole syytä olla Suomelle vihamielinen eikä teon näkyvyys olisi korkea, koska Suomessa ei ole helppo toteuttaa tekoja, joissa uhrien lukumäärä nousisi korkeaksi. Tosin monet totesivat terroristien tai sellaisiksi itsensä nimeämien henkilöiden olevan hulluja tai sairaita, jolloin kynnyks tekoihin on matala ja se lisää tekojen todennäköisyyttä.

5.5 Avunsaanti

Moni haastateltava kritisoi hälytyskeskusta siitä, että puheluun vastataan liian hitaasti ja avunsaanti kestää. Pelastus- ja poliisilaitosten yhdistämisten myötä alueet laajenevat ja avunsaanti viivästyy. Huoli terveystalouden saatavuudesta ja erityisesti odotusajan pituutta koski sekä ambulansseja, ajanvarauksen puhelinpalveluita, että itse hoitoon pääsyä. Kritiikki koski lähinnä julkisia palveluita, mutta palveluiden yksityistämistä ei pidetty ratkaisuna tähän vaan resurssien lisäämistä.

K: Joo. No sit voitas ottaa tämä taloudellinen turvattomuus. Kuinka turvalliseksi koet olosi taloudellisesti tällä hetkellä?

V: No en kovin turvalliseksi kun ei tiedä mitä se hallitus päättää, keneltä leikataan ja koska leikataan ja paljonko leikataan.

6. Yhteenveto

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajien arvioita, kuinka pitkään se arvelivat selviytävänsä erilaisista arjen häiriötilanteista. Kuten edellisessä kyselyssä, myös tässä aineistossa ilmeni, että useimmat ihmiset eivät ole varautuneet yli vuorokauden kestävään vedenjakeluhäiriöön tai sähkökatkoon. Vastaajien arviot omasta selviytymisestään heikkenevät mitä pidemmästä ajasta on kyse. Selviytymistä mitattaessa tulee huomioida, että vastausten hajonta oli hyvin voimakasta, jolloin osa vastaajista selviytyisi erilaisista häiriötilanteista melko pitkäänkin ja osa vain hyvin lyhyen aikaa. Haavoittuvimpia selviytymisen suhteen olivat kaupungeissa asuvat henkilöt, nuoret ja taloudellisissa vaikeuksissa olevat henkilöt.

Kyselyn tulokset olivat monelta osin positiivisemmat kuin vuoden 2015 aineistossa. Vastaajat arvelivat, että talous on kehittymässä positiivisempaan suuntaan ja hallituksen ulkopoliittinen päätöksentekokyky on kohentunut. Samoin vastaajien luottamus oli kasvanut valtion mahdollisuuksia kohtaan turvata kansalaisten fyysistä turvallisuutta. Vastausten mukaan valtion panostus kotimaan asioihin on hieman kasvanut. Tuloksia ei voi silti vieläkö pitää kovin positiivisinä tai kansalaisten enemmistöä optimistisena. Kaksi vastaajaa viidestä (39 %) oli sitä mieltä, että eduskunta panostaa liikaa muiden maiden asioista ja ongelmista huolehtimiseen. Toisaalta vastaava osuus (38 %) arvioi, että eduskunta huolehtii riittävästi Suomen ja suomalaisten fyysisestä turvallisuudesta. Edelleen lähes yhtä moni (37 %) arvioi, että valtiolla on jatkossa entistä vähemmän mahdollisuuksia turvata kansalaisten riittävä toimeentulo. Neljäsosa (25 %) vastaajista arveli, että valtiolla on jatkossa vähemmän mahdollisuuksia taata kansalaisten fyysistä turvallisuutta.

Useimmat uhkakuvat, kuten ongelmat energiansaannissa, vakavat pandemiat ja ympäristökatastrofit eivät ole vastaajien mielestä kovin todennäköisiä tapahtumia Suomessa seuraavan kolmen vuoden aikana. Huomio kiinnittyy tosin siihen, että joka neljäs piti todennäköisenä, että Suomessa tapahtuu seuraavan kolmen vuode aikana laajamittaisen maahanmuuton aiheuttamia turvallisuusuhkia. Jos tulosta vertaa aikaisemmin julkaistuihin kyselyihin ja muihin tutkimuksiin (mm. Pitkänen & Westinen 2016; Toivonen 2016; Puustinen et al. 2017), niin osuutta voi pitää matalana. Joka viides vastaajista piti todennäköisenä lähivuosien aikana yhteiskunnan sähköiset ja verkotetut järjestelmät

lamaavaa kyberhyökkäystä. Tätä lukua taas voi pitää korkeana ja vastaajia tiedostavina kansalaisina, sillä Suomi ei ole vielä kohdannut tämänkaltaista vakavaa häiriötilannetta, mutta julkisuudessa uutisoidaan teemasta varsin vilkkaasti.

Vastaajat eivät pitäneet muita kuin taloudellisia ja sisäpoliittisia päätöksenteon ongelmia tai yksilöiden radikalisoitumista kovin todennäköisinä. Globaaleihin kehityskulkuihin liittyvien asioiden – mukaan lukien kyberhyökkäykset, terrorismi, ääriliikkeet, ympäristökatastrofit - ennakoiminen on vaikeaa, koska historia ei ole opastamassa, miten näihin ilmiöihin tulisi varautua tai mitkä tekijät indikoivat näiden ilmiöiden toteutumista. Niin sanotussa totuuden jälkeisessä ajassa on voi olla vaikeampi erottaa tietotulvassa puolueetonta ja realistista riskiarviota erilaisista turvallisuushista. Lisäksi useimpien kansalaisten perusturvallisuus tai luottamus viranomaisten kykyyn hoitaa erilaisia uhkatilanteita ei ole järkkynyt. (ks. myös Kekki & Mankkinen 2016, 68.) Nämä tulokset viittaavat siihen, että kansalaiset kokevat yhteiskunnan varsin resilientiksi eli kyvykkääksi varautumaan ja selviytymään kohtaamistaan uhista tai häiriötilanteista. Tämä koskee yhtä lailla maahanmuuttajien kotouttamista, terrorismin ja radikalisoitumisen torjuntaa kuin pandemioihin varautumista.

Myös yksilöihin kohdistuvia uhkakuvia pidetään vähäisempinä kuin aikaisemmin. Vastaajat arvelivat alle 10-vuotiaiden lasten sekä ikäihmisten turvallisuusuhat vähäisemmiksi kuin vuonna 2015. Varsinkin pienten lasten osalta vanhempien välinpitämättömyys, kiire ja päihteiden käyttö turvattuustekijöinä oli laskenut. Vanhusten turvattuustekijöiden kärjessä olivat edelleen yksinäisyys ja ulkopuolisen avun riittämättömyys. Avun riittävyteen sekä fyysisten sairauksien aiheuttamia turvattuusuhkia pidettiin nyt alhaisempina. Toisaalta puolet (50 %) vastaajista arveli vanhustenhuollon heikkenevän seuraavan kolmen vuoden aikana ja 38 prosenttia vastaajista ei luottanut siihen, että saa itse vanhuksena hyvää ja arvokasta hoitoa. Kaikkien muiden palveluiden saatavuuden arveltiin heikkenevän paitsi palokuntien.

Uusina teemoina kyselyssä tiedusteltiin teknologiakehityksen ja median luomia vaikutuksia turvallisuuden tunteelle. Teknologiakehitys luo osaltaan turvattuutta vähentäessään ihmisten välistä vuorovaikutusta ja työpaikkoja, tosin epä tietoisten osuus oli korkea. Puolet vastaajista ilmoitti median lietsovan turvattuutta tai pelkoa, kun taas sosiaalisen median levittämä vihapuhe ei herättänyt vastaajissa kovin yleisesti (20 %) pelkoa. Tosin mediaa koskevissa kysymyksissä suuri osa vastaajista ilmoitti, ettei ollut väittämien kanssa samaa eikä eri mieltä. Toisaalta median ilmoitettiin lietsovan pelkoa ja turvattuutta

vähemmän kuin 2015. Huolestuttavana median luotettavuuden ja puolueettomuuden osalta voidaan pitää sitä, että vain runsas neljäsosa (28 %) uskoi siihen, että valtamediat levittävät luotettavaa ja oikeaa tietoa. Yli puolet vastaajista arvioi, että sosiaalinen media sisältää paljon harhaanjohtavaa tietoa tarkoituksellisesti. Ainoastaan 18 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että sosiaalinen media levittää vihapuhetta ja se herättää hänessä pelkoa. Tulokset osoittavat, että ihmisten medialukutaito on varsin kehittynyttä ja he osaavat suhteuttaa varsinkin sosiaalisen median levittämän tiedon todenmukaisuutta.

Jopa 67 prosenttia vastaajista piti alueiden eriarvoistumista kasvavana ongelmana ja 60 prosenttia ihmisten eriarvoistumista keskeisenä turvattomuustekijänä Suomessa. Ihmisten koettiin olevan keskenään tasa-arvoisimpia sukupuolen perusteella ja vähiten etnisen taustan ja iän osalta.

Kyselylomakkeeseen oli lisätty muutamia kysymyksiä maahanmuuttajiin liittyvistä teemoista. Tulokset osoittivat varautunutta suhtautumista turvapainhakijoihin ja maahanmuuttajiin, kuten muissakin vastaavissa kyselyissä. Perustettava vastaanottokeskus nähtiin suurempana uhkana kuin päihdekuntoutusyksikkö. Toisaalta vastaajat kokivat turvattomuutta kohdatessaan omalla asuinalueellaan maahanmuuttajaryhmiä, mutta myös alkoholin ja päihteiden käyttöä.

Kuten vuoden 2015 aineistossa, myös tämän aineiston analysoinnissa huomio kiinnittyy useassa yhteydessä niihin vastaajiin, jotka eivät olleet väittämien kanssa samaa eivätkä eri mieltä. Nämä kertovat osaltaan epäluottamuksesta tai -varmuudesta muita ihmisiä, tulevaisuuden palvelutasoa sekä yhteiskunnan arvoa kohtaan. Epätietoisuus saattaa johtua epäluottamuksesta tai muusta asenteellisesta syystä. Yhtä hyvin se voi kertoa tiedon puutteesta, mitkä ovat valtion ja eduskunnan nykyiset taloudelliset resurssit sekä arvopohja ja mihin suuntaan ne ovat muuttumassa. Suomalaisen yhteiskunnan ja globaalien tapahtumien nopeiden muutosten takia tulevaisuus on saattanut muuttua epävarmemmaksi ja kehitystä on entistä vaikeampi ennustaa. (Kekki & Mankkinen 2016, 68.)

Kyselyssä toistuu sama trendi kuin edellisessäkin kyselyssä eli matala koulutus- ja tulotaso ovat yhteydessä epävarmuuteen ja tyytymättömyyteen (Kekki & Mankkinen 2016, 66-68; myös Myllyniemi 2017, 40-41). Matalammin koulutuneet olivat yleisimmin sitä mieltä, että valtiolla on jatkossa entistä vähemmän mahdollisuuksia taata kansalaisten fyysistä turvallisuutta ja eduskunta panostaa liikaa muiden maiden asioista ja ongelmista huolehtimiseen. Lisäksi he arvioivat muita useammin, että tulevaisuudessa teknologia vähentää ihmis-

ten välistä suoraa vuorovaikutusta ja aiheuttaa turvattomuutta ihmisten välisen suoran vuorovaikutuksen sekä työpaikkojen katoamisen osalta. Korkeammin koulutetut olivat yleisemmin sitä mieltä, että eduskunta huolehtii riittävästi Suomen ja suomalaisten fyysisestä turvallisuudesta ja valtamediat levittävät luotettavaa ja oikeaa tietoa. Lisäksi he olivat kriittisempiä sosiaalisen median sisältämää tietoa kohtaan.

Lähteet

- Borg, Sami (2013): Indikaattorikatsaukset. Teoksessa: Borg, Sami (toim.) (2013): Demokraatiaindikaattorit 2013. Oikeusministeriö, Selvityksiä ja ohjeita 52/2013. Helsinki.
- Buckland, J., & Rahman, M. (1999). Community-based disaster management during the 1997 Red River flood in Canada. *Disasters*, 23(2), 174–191.
- Eisenman, D. P., Zhou, Q., Ong, M., Asch, S., Glik, D., & Long, A. (2009). Variations in disaster preparedness by mental health, perceived general health, and disability status. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 3(1), 33–41.
- Enarson, E., & Walsh, S. (2007). Integrating emergency management and high-risk populations: Survey report and action recommendations. Retrieved August 15, 2011 from http://www.red-cross.ca/cmslib/general/dm_high_risk_populations.pdf#search=Integrating
- Haavisto, Ilkka (2016/a): Palautetta päättäjille. Suomalaiset ovat havahtuneet talouskasvun tärkeyteen; eliitille moitteita saamattomuudesta. Teoksessa: Apunen, Matti & Haavisto, Ilkka & Hopia, Henna & Toivonen, Sarianna (2016): Sovinnon eväät. EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2016. EVA raportti 2016. Taloustieto Oy.
- Haavisto, Ilkka (2016/b): Tuhansien murheiden unioni. Suomalaiset pysäyttäisivät EU:n myllerrykset, eivätkä halua eroon eurosta. Teoksessa: Apunen, Matti & Haavisto, Ilkka & Hopia, Henna & Toivonen, Sarianna (2016): Sovinnon eväät. EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2016. EVA raportti 2016. Taloustieto Oy.
- Hanén, Tomi & Aki-Mauri Huhtinen (2011): ”Yhteenkietoutumisen teoria – yllätysten ja satuman tieteellinen selitys”, *Tiede ja ase*, Vol. 69 (2011), 9–33.
- Helkama, Klaus (2015): Suomalaisen arvot. Mikä meille on oikeasti tärkeää? Suomalaisen Kirjallisuuden seura. Meedia Zone OÜ, Tallinna.
- Hopia, Henna & Toivonen, Sarianna (2016): Lintukoto heräsi uhkiin. Kansa hakisi turvaa pohjois-maisesta yhteistyöstä; Naton kannatus ennallaan. Teoksessa: Apunen, Matti & Haavisto, Ilkka & Hopia, Henna & Toivonen, Sarianna (2016): Sovinnon eväät. EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2016. EVA raportti 2016. Taloustieto Oy.
- Howard, D., Nieuwenhuijsen, E. R., & Saleeby, P. (2008). Health promotion and education: Application of the ICF in the US and Canada using an ecological perspective. *Disability and Rehabilitation*, 30(12–13), 942–954.
- Kekki, Tuula & Mankkinen, Teija (2016). Turvassa? Kansalaisturvallisuuden tila Suomessa. Valtio-neuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 8/2016. Helsinki.
- Kekki, Tuula (2014): Turvallisuuden monet käsitteet. Näkökulmia yhteiskunnan ja yksilön turvallisuuteen. SPEK Puheenvuoroja 3. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Tammerprint Oy, Tampere.
- Laurikainen, Heikki (2016): Kotitalouksien varautuminen Suomessa. SPEK tutkii 13. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Tammerprint Oy, Tampere
- Lehto, M., Limnell, J., Innola, E., Pöyhönen, J., Rusi, T. & Salminen, M. (2017) Suomen kyberturvallisuuden nykytila, tavoitetila ja tarvittavat toimenpiteet tavoitetilan saavutta-

- miseksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 30/2017. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Mankkinen, Tarja & Vertio, Kia & Ewwaraye, Ari (2014): Päätöksiä turvallisuudesta. Turvallisuus osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta. Sisäministeriön julkaisu 15/2014, Sisäministeriö, Helsinki.
- Mankkinen, Teija (2016): Esipuhe. Teoksessa Kekki, Tuula & Mankkinen, Teija (2016). Turvassa? Kansalaisturvallisuuden tila Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 8/2016. Helsinki.
- MTS (2016): Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta. Tiedotteita ja katsauksia 2/2016.
- Myllyniemi, Sami (toim.): Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Nuorisotutkimusseura. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, verkkojulkaisu nro 56.
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41, 127–150.
- Sanastokeskus & SPEK (2014): Kokonaisturvallisuuden sanasto. Sanastokeskus TSK ry & Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK.
- SM 2016/a: Poliisibarometri 2016. Kansalaisten käsitykset poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta. Sisäministeriön julkaisu 27/2016. Sisäinen turvallisuus. <http://www.intermin.fi/julkaisu/272016?docID=70124>
- SM 2016/b: Maahanmuuton tilannekatsaus 1/2016. Sisäministeriön julkaisu 21/2016. Maahanmuutto. <http://www.intermin.fi/julkaisu/212016?docID=68437>
- SM 2016/c: Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi. Pelastustoimen strategia vuoteen 2025. Sisäministeriön julkaisu 18/2016. Sisäinen turvallisuus. <http://www.intermin.fi/julkaisu/182016?docID=67948>
- SM 2016/d: Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Sisäministeriön julkaisu 8/2016 Sisäinen turvallisuus. <http://www.intermin.fi/julkaisu/082016?docID=67644>
- SM 2016/e: Suomen kansallinen riskiarvio 2015. Sisäministeriön julkaisu 3/2016. Sisäinen turvallisuus. <http://www.intermin.fi/julkaisu/032016?docID=65646>
- SM (2014): Sisäinen turvallisuus tulevaisuuden menestystekijänä ja hyvinvointimme varmistajana. Sisäministeriön tulevaisuuskatsaus. Sisäministeriön julkaisu 29/2014. Helsinki
- OM 2016: Turvallisesti yhdessä. Kansallinen rikoksantorjuntaohjelma. Rikoksantorjuntaneuvosto. Selvityksiä ja ohjeita 30/2016.
- Pitkänen, Ville & Westinen, Jussi (2016): Kenen mitta on täysi? Tutkimus yhteiskunnallisesta ilmapiiristä Suomessa. Ajatuspaja e2.
- Putnam, Robert D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster, New York.
- Puustinen, Alisa & Raisio, Harri & Kokki, Esa & Luhta, Joonas (2017): Kansalaismielipide: Turvapaikanhakijat ja turvapaikkapolitiikka. Sisäministeriön julkaisu 9/2017. Sisäinen turvallisuus.
- Therborn, Göran (2014): Eriarvoisuus tappaa. Vastapaino.
- Toivonen, Sarianna (2016): He ovat ihan niin kuin me. Pakolaisiin suhtaudutaan tasa-arvo-

sesti; maahanmuuttoasenteet hieman tiukentuneet. Teoksessa: Apunen, Matti & Haavisto, Ilkka & Hopia, Henna & Toivonen, Sarianna (2016): Sovinnon eväät. EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2016. EVA raportti 2016. Taloustieto Oy.

Wilkinson, Richard & Pickett, Kate (2011): Tasa-arvo ja hyvinvointi. Miksi pienet tuloerot koituvat kaikkien hyväksi? Bookwell oy, Juva.

Sähköiset lähteet

Kansan arvot 2015 http://www.t-media.fi/kansan-arvot-2015/http://www.defmin.fi/files/3338/MTS_mielipidetutkimus_15_raportti_suomeksi.pdf

Ylen uhkakuvakysely: Tukholman isku lisäsi selvästi suomalaisten väkivallan ja terrorismin pelkoa <http://yle.fi/uutiset/3-9560214>

Liite 1: Kyselylomake

Kansalaiskysely 2017

HENKILÖKOHTAINEN HYVINVOINTI JA VOIMAVARAT

1. Miten seuraavat henkilökohtaiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät väittämät vastaavat mielipidettäsi. Käytä arvioinnissasi asteikkoa 5-1, jossa 5=täysin samaa mieltä ja 1=täysin eri mieltä.

- 1.1 Saan läheisiltäni tarvittaessa taloudellista apua
- 1.2 Saan läheisiltäni tarvittaessa käytännön arkista apua esimerkiksi sairastapauksessa
- 1.3 Saan läheisiltäni tukea, jos kohtaan jonkin vaikean henkilökohtaisen kriisin

VARAUTUMINEN ERILAISIIIN UHKIIN JA HÄIRIÖTILANTEISTA SELVIYTYMINEN

2. Kuinka monta päivää taloutenne selviytyisi tällä hetkellä:

Asteikko: alle vuorokauden, 1-2 vrk, 3-4 vrk, 5-7 vrk, yli viikon, pidempään

- a) Ilman sähköä?
- b) Ilman juoksevaa vettä?
- c) Ilman julkista liikennettä?
- d) Ilman ruokakaupassa käyntiä?
- e) Ilman apteekissa käyntiä?
- f) Ilman puhelinyhteyttä?
- g) Ilman Internet-yhteyttä?
- h) Ilman käteistä rahaa, jos sähköisten maksujärjestelmien käyttö ei ole mahdollista?

YHTEISKUNNAN TURVALLISUUS JA OIKEUDENMUKAISUUS

3. Kuinka todennäköisenä pidät Suomen joutumista seuraavien kolmen vuoden aikana: (5=Erittäin todennäköisenä ja 1=Erittäin epätodennäköisenä)

- a) Terroristisen hyökkäyksen kohteeksi
- b) Sotilaallisen iskun kohteeksi

- c) Yhteiskunnan sähköiset ja verkotetut järjestelmät lamaavaan kyberhyökkäykseen
- d) Ääriliikkeiden väkivaltaiseen radikalisoitumisen kohteeksi
- e) Yksilöiden radikalisoitumisen, kuten yksittäisiin joukkosurmiin kohteeksi
- f) Pitkittyneen taloudellisen taantuman uhkaan
- g) Hallituksen sisäpoliittisiin, päätöksentekoa oleellisesti vaikeuttaviin ongelmiin
- h) Hallituksen ulkopoliittisiin, päätöksentekoa oleellisesti vaikeuttaviin ongelmiin
- i) Laajamittaisen maahantulon aiheuttamiin turvallisuusuhkiin
- j) Vakaviin tartuntatauti-epidemiaihin / pandemiaan
- k) Ongelmiin energian saannissa
- l) Ympäristökatastrofiin, kuten saastumiseen
- m) Sään ääri-ilmiöiden aiheuttamiin ongelmiin

4. Miten arvioit seuraavia yhteiskunnan turvallisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen liittyviä väittämiä asteikolla 5-1, jossa 5=täysin samaa mieltä ja 1=täysin eri mieltä.

4.1 Poliitiikan hyväksyttävyys

- 4.1.1. Valtiolla on jatkossa entistä vähemmän mahdollisuuksia taata kansalaisten fyysistä turvallisuutta
- 4.1.2. Valtiolla on jatkossa entistä vähemmän mahdollisuuksia turvata kansalaisten riittävä toimeentulo
- 4.1.3. Eduskunta huolehtii riittävästi Suomen ja suomalaisten fyysisestä turvallisuudesta
- 4.1.4. Eduskunta panostaa liikaa muiden maiden asioista ja ongelmista huolehtimiseen

4.2 Turvallisuustekijöitä

- 4.2.1. Suomi on turvallinen maa
- 4.2.2. Lasten on turvallista liikkua asuinalueellani ilman aikuisten valvontaa
- 4.2.3. Kaupunki on maaseutua turvallisempi asuinympäristö
- 4.2.4. Asuinalueiden eriarvoistuminen on Suomessa kasvava ongelma
- 4.2.5. Naapurustossa on henkilöitä, jotka puuttuvat asuinympäristössäni tapahtuvaan rikokseen tai häiriköintiin

- 4.2.6. Olen itse tarvittaessa valmis estämään tai lopettamaan näkemäni rikoksen tai häiriköinnin
- 4.3 Teknologian vaikutus sosiaalisiin suhteisiin
  - 4.3.1. Tärkeimmät sosiaaliset suhteeni ovat Internetissä
  - 4.3.2. Tulevaisuudessa teknologia vähentää ihmisten välistä suoraa vuorovaikutusta
  - 4.3.3. Teknologia aiheuttaa turvattomuutta ihmisten välisen suoran vuorovaikutuksen katoamisen osalta
  - 4.3.4. Teknologiakehitys aiheuttaa turvattomuutta työpaikkojen katoamisen osalta
- 4.3 Median luoma turvallisuus
  - 4.3.1. Valtamediat levittävät luotettavaa ja oikeaa tietoa
  - 4.3.2. Monet uutisotsikot herättävät minussa pelkoa
  - 4.3.3. Media lietsoo pelkoa ja turvattomuutta
  - 4.3.4. Sosiaalinen media levittää vihapuheita ja herättää minussa pelkoa
  - 4.3.5. Sosiaalinen media sisältää paljon tarkoituksellista harhaanjohtavaa tietoa
  - 4.3.6. Käytän ulkomaisia medioita ja tietolähteitä kansallisten valtamedioiden lisäksi tiedonhankinnassa
  - 4.3.7. Sosiaalinen media levittää monipuolisemmin tietoa, jota valta media ei tuo esille
- 4.4. Kansalaisten tasa-arvoinen ja oikeamukainen kohtelu
  - 4.4.1. Rikoksenteelijät saavat Suomessa liikaa ymmärrystä
  - 4.4.2. Rikoksenuhrit saavat useimmiten oikeudenmukaista kohtelua
  - 4.4.3. Ihmiset ovat pääsääntöisesti toisilleen hyväntahtoisia
  - 4.4.4. Luotan siihen, että saan hyvää ja arvokasta hoitoa vanhuksena
  - 4.4.5. Ihmisten eriarvoistuminen on keskeinen turvattomuustekijä Suomessa
  - 4.4.6. Suomessa asuviin ulkomaalaisiin voi luottaa

5. Ovatko ihmiset mielestäsi tasa-arvoisia seuraavissa asioissa?

Sukupuoli	(Kyllä, ei, en osaa sanoa)
Lapsiperheet	(Kyllä, ei, en osaa sanoa)
Ikä	(Kyllä, ei, en osaa sanoa)
Etninen tausta	(Kyllä, ei, en osaa sanoa)

Seksuaalinen suuntautuminen	(Kyllä, ei, en osaa sanoa)
Uskonnollinen vakaumus	(Kyllä, ei, en osaa sanoa)
Yksinhooltajat	(Kyllä, ei, en osaa sanoa)

6. Onko asuinalueesi turvallisuus muuttunut kolmen viimeisen vuoden aikana?
 1=Turvallisuus on vähentynyt, 2=Ei muutosta, 3= turvallisuus on lisääntynyt.

7. Koetko itsesi turvattomaksi, kun näet ympärilläsi:

- Alkoholin ja päihteiden käyttöä (Kyllä, En)
- Ihmisten muuttavan pois asuinalueeltasi (Kyllä, En)
- Kerjäläisiä (Kyllä, En)
- Asuinalueiden yleistä siivottomuutta (Kyllä, En)
- Suuria maahanmuuttajaryhmiä (Kyllä, En)
- Perustettavan päihdekuntoutusyksikön (Kyllä, En)
- Perustettavan vastaanottokeskuksen (Kyllä, En)

8. Kuinka suuri merkitys seuraavilla tahoilla on mielestäsi turvallisuuden tunteen lisäämisessä? Asteikkomuutos: 4=Suuri, 3=Keskinkertainen, 2=Pieni, 1=Ei ollenkaan

- Poliisi
- Puolustusvoimat ml. rajavartiolaitos
- Pelastuslaitos
- Terveyspalvelut
- Kirkko, seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt
- Perheet ja suvut
- Ystävät ja muu lähipiiri
- Jokainen ihminen itse
- Vartiointiliikkeet

9. Mitkä seuraavista ovat mielestäsi pienten lasten (alle 10 v.) suurimmat turvattuustekijät?

- Liikenne
- Yksinäisyys
- Koulukiusaaminen
- Rikoksen uhriksi joutuminen
- Tapaturmat
- Vanhempien kiire

- Vanhempien välinpitämättömyys
- Vanhempien päihteidenkäyttö
- Vanhempien taloudelliset ongelmat (köyhyys)
- Sairaudet
- Joku muu, mikä?

10. Mitkä seuraavista ovat mielestäsi vanhusten suurimmat turvattomuustekijät?

- Liikenne
- Yksinäisyys
- Päihteet
- Rikokset
- Tapaturmat
- Ulkopuolisen avun riittämättömyys
- Köyhyys
- Muistisairaudet
- Fyysiset sairaudet
- Joku muu, mikä?

11. Miten arvioitte seuraavien palvelujen saatavuuden muuttuvan asuinalueellanne seuraavan kolmen vuoden aikana? 3=Paranee, 2=Ei muutosta, 1=Heikenee

- Julkiset sosiaali- ja terveystalvet
- Poliisitalvet
- Palokunta
- Peruskoulu
- Julkiset päivähoitotalvet
- Julkinen vanhustenhuolto

TAUSTAKYSYMYKSET

Asuinpaikka:

- 1 haja-asutusalue
- 2 maaseudun taajama (kirkonkylä)
- 3 pieni kaupunki, jossa alle 30 000 asukasta
- 4 kaupunki, jossa 30 000–100 000 asukasta
- 5 suurkaupunki, jossa yli 100 000 asukasta

Vastaajan asuinkunta:

Ikä -----

Sukupuoli

- 1 Mies
- 2 Nainen

Oletko:

- 1 Yksin asuva
- 2 Yksinhuoltaja
- 3 Parisuhteessa ilman lapsia
- 4 Parisuhteessa, lapsia
- 5 Vanhempien kanssa
- 6 Muu

Ovatko tai olivatko vanhempasi syntyperäisiä suomalaisia?

- Kyllä
Ei
En halua kertoa

Mikä on korkein suorittamasi koulutusaste?

- 1 kansakoulu tai peruskoulu
- 2 ammattitutkinto
- 3 ylioppilastutkinto
- 4 opistotason tai AMK-tutkinto
- 5 korkeakoulututkinto
- 6 muu, mikä _____

Mihin seuraavaan ryhmään kuulut tällä hetkellä?

- 1 Työtön
2. Työelämässä
3. Opiskelija
4. Eläkeläinen
5. Joku muu, mikä _____

Riittävätkö tulonne tavanomaisiin menoihin kuukausittain:

- 1 suurin vaikeuksin
- 2 vaikeuksin
- 3 helposti
- 4 hyvin helposti

Liite 2: Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

AINEISTON RAKENNE (n=3000)

Maakunta	%
Lappi	3,5%
Kainuu	1,4%
Pohjois-Pohjanmaa	8,1%
Etelä-Pohjanmaa	3,8%
Keski-Pohjanmaa	1,3%
Pohjanmaa	1,7%
Pohjois-Karjala	3,8%
Etelä-Karjala	2,6%
Pohjois-Savo	4,8%
Etelä-Savo	2,6%
Pirkanmaa	9,9%
Satakunta	4,8%
Keski-Suomi	5,6%
Varsinais-Suomi	8,9%
Päijät-Häme	4,3%
Kanta-Häme	3,3%
Uusimaa	26,4%
Kymenlaakso	3,1%
Yhteensä	100,0%

Suuralue	%
Etelä-Suomi	48,6%
Länsi-Suomi	25,8%
Itä-Suomi	12,7%
Pohjois-Suomi	12,9%
Yhteensä	100,0%

Tilastollinen kuntaryhmä	%
Kaupunkimaiset kunnat	68,8%
Taajaan asutut kunnat	16,5%
Maaseutumaiset kunnat	14,7%
Yhteensä	100,0%

Ikäryhmä	%
18-34	27,4%
35-44	15,5%
45-54	18,2%
55-64	19,0%
65-79	19,9%
Yhteensä	100,0%

Sukupuoli	%
Mies	49,6%
Nainen	50,1%
Yhteensä	100,0%

Asuinpaikka	%
Haja-asutusalue	14,3%
Maaseudun taajama (kirkonkylä)	15,7%
Pieni kaupunki, jossa alle 30 000 asukasta	15,0%
Kaupunki, jossa 30 000 - 100 000 asukasta	21,6%
Suurkaupunki, jossa yli 100 000 asukasta	33,3%
Yhteensä	100,0%

Talouden tyyppi	%
Yksin asuva	26,0%
Yksinhuoltaja	1,8%
Parisuhteessa ilman lapsia	22,0%
Parisuhteessa, lapsia	45,9
Vanhempien kanssa	3,55
Muu	0,9%
Yhteensä	100,0%

24 ei vastannut kysymykseen

Vanhempien syntyperäinen suomalaisuus	%
Kyllä	96,8%
Ei	1,5%
En halua kertoa	1,7%
Yhteensä	100,0%

Ylin koulutustaso	%
Kansakoulu tai peruskoulu	14,2%
Ammattitutkinto	31,4
Ylioppilastutkinto	9,1%
Opistotason tai AMK-tutkinto	27,6%
Korkeakoulututkinto	17,4%
Muu	0,2%
Yhteensä	100,0%

18 ei vastannut kysymykseen

Nykyinen ammattiasema	%
Työtön	9,0%
Työelämässä	53,1%
Opiskelija	8,5%
Eläkeläinen	28,3%
Muu	1,1%
Yhteensä	100,0%

16 ei vastannut kysymykseen

Tulojen riittävyys tavanomaisiin menoihin kuukausittain	%
Suurin vaikeuksin	6,7%
Vaikeuksin	20,2%
Helposti	55,3%
Hyvin helposti	17,7%
Yhteensä	100,0%

116 ei vastannut kysymykseen

Liite 3: Haastattelurunko

Lämmittely

Yhteinen alkutehtävä (screen): Pärjäätkö ilman, kuinka kauan, mikä tärkein, mikä vähiten?

Kuinka monta päivää taloutenne selviytyisi tällä hetkellä ilman

- a. sähköä
- b. juoksevaa vettä
- c. julkista liikennettä
- d. ruokakaupassa käyntiä
- e. apteekissa käyntiä
- f. puhelinyhteyttä
- g. Internet-yhteyttä
- h. käteistä rahaa, jos sähköisten maksujärjestelmien käyttö ei ole mahdollista

Teema 1 – Elinympäristön turvallisuus

Keskustelu (Mitä on turvallisuus ja turvattomuus, miten sitä koetaan, muutosten kokeminen, näkyminen ja vaikutukset arjessa, vaikuttamismahdollisuudet; Millaiset asiat vaikuttavat siihen, kuinka turvalliselta tai turvattomalta jokin alue tuntuu?)

1. Kuinka turvallisiksi tunnet oman asuinalueesi juuri nyt (nykyhetki)?
  - Mikä luo sinulle turvallisuuden tunnetta?
  - Entä mikä aiheuttaa sinulle turvattomuuden tunnetta?
    - Onko kaupungissa jotain erityisiä paikkoja, jossa tuntee olonsa turvattomaksi?
    - Entä jokin tietty tilanne?

2. Onko oman alueen turvallisuus muuttunut muutaman viime vuoden aikana (menneestä nykyhetkeen)?

- Mikä on lisännyt turvallisuuden tunnetta, mikä vähentänyt sitä?

3. Millaisiin turvallisuuteen liittyviin asioihin kiinnittää tulevaisuudessa (tulevaisuus) huomiota, kun esimerkiksi harkitsee jollekin alueelle muuttamista? (Vrt. arvot)

4. Millaisista turvallisuuteen liittyvistä asioista olet eniten huolissasi omalla asuinalueella (tulevaisuus)?

5. Millä tavoin koet pystyväsi itse vaikuttamaan oman elinympäristösi turvallisuuden (tulevaisuus, vaikuttamismahdollisuudet)?

Teema 2 – Tasa-arvo ja oikeudenmukainen kohtelu

Keskustelu (Mitä on tasa-arvo ja oikeudenmukainen kohtelu, miten sitä koetaan, muutosten kokeminen, näkyminen ja vaikutukset arjessa; Millaiset asiat vaikuttavat tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden kokemuksiin?)

1. Kohdellaanko tänä päivänä kaikkia ihmisiä tasa-arvoisesti Suomessa?
  - Missä koet tai näet epätasa-arvoa?
  - (ihmisryhmät; lapsiperheet, vanhukset, yksinhuoltajat, etninen tausta, seksuaalinen suuntautuminen, uskonto)
  - Miten tasa-arvoisen kohtelun puute näkyy? Millaisissa tilanteissa tai asioissa?

2. Entä kohdellaanko tänä päivänä kaikkia ihmisiä oikeudenmukaisesti Suomessa?

- Missä koet tai näet epäoikeudenmukaisuutta?
- Miten se näkyy? Minkälaisissa tilanteissa tai asioissa?
- (palvelujen saatavuus, viranomaisten kohtelu, kuinka muut ihmiset kohtelevat tms.)

3. Koetko, että jossain tilanteissa sinua ei kohdella tasa-arvoisesti tai oikeudenmukaisesti?

- Koetko, että niin voisi käydä jossakin tilanteessa? Missä tilanteessa?

4. Onko tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen liittyvä kohtelu jotenkin muuttunut (historia)?

5. Mihin suuntaan tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen liittyvä kohtelu on menossa? (tulevaisuus)

Teema 3 – Palvelut ja avun saaminen tarvittaessa

Skenaariot (Miten avun saaminen koetaan, vaikutukset arjessa – tarinat)

1. Koetko, että Suomessa saa apua tarvitessaan?

- Skenaario 1: Jos loukkaannut tai saat sairaskohtauksen julkisella paikalla, uskotko, että ihmiset pysähtyisivät auttamaan sinua?
- Skenaario 2: Jos tarvitset terveystaloutta, saatko tarvitsemaasi apua tarpeeksi nopeasti?
- Skenaario 3: Jos tarvitset poliisin apua, saatko tarvitsemaasi apua tarpeeksi nopeasti?
- Skenaario 4: (vapaa)

2. Oletko koskaan ollut tilanteessa, jossa olet tarvinnut akuuttia apua? (historia)

3. Onko tilanteita, joissa pelkää, että et saa apua vaikka tarvitsisit? (tulevaisuus)

- Koetko saavasi tarvitsemaasi apua ja palveluita julkisessa terveydenhuollossa?

Teema 4 – Taloudellinen turvattomuus

1. Kuinka turvalliseksi koet olosi taloudellisesti? Miten tämä näkyy käytännön elämässä?

2. Oletko työssä tällä hetkellä?

- KYLLÄ Koetko, että työtilanteesi on turvallinen?
• (ei irtisanomisen vaaraa tai jos joutuisi irtisanotuksi, uskotko löytäväsi uuden työn helposti?)
- EN Uskotko työllistyväsi seuraavan puolen vuoden aikana? Miksi / miksi et?

3. Uskotko, että valtio huolehtii taloudellisesta toimeentulostasi tilanteessa kuin tilanteessa?

Teema 5 – Valtion toimet turvallisuuteen liittyen

Esimerkkejä (Kohtelu, kokemukset, näkyminen ja vaikutukset arjessa)

1. Suhtautuuko hallitus / eduskunta mielestäsi turvallisuuteen liittyviin uhkiin tarpeeksi vakavasti?

Miksi / miksi ei?

2. Onko jotakin konkreettisia toimenpiteitä, joilla hallitus on lisännyt / vähentänyt turvallisuutta parin viime vuoden aikana?

3. Millaisilla toimenpiteillä hallitus ja eduskunta voisivat lisätä turvallisuuden tunnettasi? (tulevaisuus)

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön tutkimuksessa kartoitettiin suomalaisten turvallisuutta vahvistavia ja horjuttavia tekijöitä, kansalaisten selviytymistä häiriötilanteista, näkemyksiä erilaisten riskitilanteiden todennäköisyydestä sekä poliittisen päätöksenteon hyväksyttävyyttä. Kysely toistettiin nyt toista kertaa. Ensimmäisen kerran se toteutettiin vuonna 2015. Tässä raportissa esitetään uudet tulokset sekä verrataan eri vuosina saatuja tuloksia keskenään.

Käsiteltyjä teemoja olivat

- Sosiaaliset suhteet ja tukiverkostot
- Luottamus muihin ihmisiin
- Luottamusta avun saamiseen lähipiiristä
- Selviytyminen erilaista arjen häiriötilanteista
- Erilaisten uhkien todennäköisyys Suomessa
- Poliitiikan hyväksyttävyys ja luottamus poliittista päätöksentekoa kohtaan
- Kansalaisten tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu
- Oman asuinalueen turvallisuus
- Lasten ja vanhusten suurimmat turvattomuustekijät
- Palveluiden saatavuus

SPEK Tutkii -sarja on Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry:n julkaisusarja, jossa julkaistaan turvallisuuteen liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä.

